
Januar 2023

Kommunal praksis i sager med udsatte børn og unge med ikke- vestlig baggrund

Ankestyrelsen

ANKESTYRELSEN

Telefon: 33 41 12 00 mandag til fredag klokken 9-15

Postadresse: Ankestyrelsen, 7998 statsservice

Mailadresse: ast@ast.dk

Hjemmeside: www.ast.dk

ISBN nr.: 978-87-7811-469-3

Indhold

KAPITEL 1: SAMMENFATNING	5	
Baggrund	5	
Formål	5	
Kapitel 1: Sammenfatning	10	
Kapitel 2: Udfordringer og dilemmaer	10	
Kapitel 3: Håndtering af udfordringer og dilemmaer	10	
Kapitel 4: Mulige årsager til flere underretninger og sjældnere anbringelser		11
Bilag 1: Undersøgelsens metode	11	
Bilag 2: Sagsforløb	11	
KAPITEL 2: UDFORDRINGER OG DILEMMAER I KOMMUNERNES ARBEJDE	12	
HOVEDPUNKTER I KAPITEL 2	12	
KAPITEL 3: HÅNDTERING AF IDENTIFICEREDE UDFORDRINGER OG DILEMMAER	23	
Kommunens rolle og ansvar	26	
Fordeling af sager	28	
Særlige procedurer	30	
Særlige samarbejdspartnere og tilbudsvifte	31	
KAPITEL 4: MULIGE ÅRSAGER TIL FLERE UNDERRETNINGER OG SJÆLDNERE ANBRINGELSE	33	
Flere underretninger	34	
Fordomme, overfortolkning og misforståelser	34	
Sproglige barrierer for samarbejdet	35	
Fravær eller udeblivelse	35	
Udsathed grundet traumer	35	
Vold som opdragelsesform	36	
Sjældnere anbringelse	36	
Bevaring af modersmål, kultur og relationer til biologisk familie	37	
Lukkethed gør det svært at oplyse sagen tilstrækkeligt	38	
Manglende samtykke til anbringelse	39	
BILAG 1: METODE	40	
Ekspertinterview og oplæg	40	
Hvem har vi interviewet?	40	
Interview i kommuner	40	
Udvælgelse af kommuner og interviewpersoner	40	
Gennemførelse af interview	41	
Behandling af interview	41	
Gennemgang af sager	42	

Alle sager er gennemgået af en jurist i Ankestyrelsen og en børnesagkyndig psykolog med tilknytning til Ankestyrelsen.	42
Udvælgelse og fordeling af sager	42
Frafald	42
Fordeling af de 12 sager	42
Analyseskema og pilotgennemgang	43
Udarbejdelse af sagsforløb	43

Kapitel 1: Sammenfatning

Aftalepartierne bag "Børnene Først" har ønsket af få gennemført en undersøgelse af underretninger om udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund. Social- og Ældreministeriet har bedt Ankestyrelsen udarbejde undersøgelsen.

BAGGRUND

Baggrunden for undersøgelsen er den velfærdspolitiske analyse fra 2021, som viser store forskelle i forholdet mellem underretninger og tidlige anbringelser uden for hjemmet afhængigt af børnenes herkomst. Den velfærdspolitiske analyse viser blandt andet, at der for de 0-5-årige med dansk oprindelse blev underrettet om cirka otte gange så mange børn, som der var anbragt i 2019. Blandt de 0-5-årige med oprindelse i MENAP-landene (MENAP-lande inkluderer lande fra Mellemøsten, Nordafrika, Afghanistan og Pakistan) og Tyrkiet blev der modtaget underretninger om cirka 34 gange så mange børn, som der var anbragt i 2019. En lignende tendens ses for de 0-5-årige med oprindelse i øvrige ikke-vestlige lande, hvor der blev underrettet om cirka 21 gange så mange, som der var anbragt i 2019 (Social- og Ældreministeriet: Velfærdspolitisk analyse: Underretninger og sociale foranstaltninger fordelt på herkomst, marts 2021). Det vil sige, at underretninger på de mindste børn med ikke-vestlig oprindelse sjældnere fører til anbringelse sammenlignet med børn med dansk oprindelse.

Lovboks: UNDERRETNINGSPLIGT

En underretning er en henvendelse om bekymring for et barns eller en ungs trivsel og udvikling.

Alle, der får kendskab til, at et barn eller en ung fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen jf. servicelovens § 154.

Fagpersoner, som arbejder i tæt kontakt med børn og unge har en skærpet underretningspligt, som er en særlig pligt til at underrette kommunen om eventuelle bekymringer for et barn eller en ung, når man får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung har brug for særlig støtte jf. servicelovens § 153. lovboks slut.

Formål

Formålet med undersøgelsen er at opnå viden om mulige bagvedliggende årsager til, at der ikke er flere tidlige anbringelser af børn med ikke-vestlig baggrund, givet antallet af underretninger. Derudover skal undersøgelsen bidrage med viden om seks kommuners erfaringer med myndighedsarbejdet med sager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. Den viden kan anvendes i indsatser for at støtte kommunernes arbejde, som indgår som en del af aftalen "Børnene Først" (Social- og Ældreministeriet: Aftaletekst Børnene Først, maj

2021, s. 14., herunder det udgående indsatsteam med deltagelse af Social-og Boligstyrelsen, Ankestyrelsen og Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI) samt nye faglige vejledninger på området.

Undersøgelsens fokus

Undersøgelsen fokuserer på kommunernes arbejde med sager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund i alderen 0-17 år, hvor kommunen har truffet afgørelse om frivillig eller tvangsmæssig anbringelse eller har overvejet anbringelse. Dertil har der været fokus på sager, som kommunerne vurderer er komplekse. Det kan for eksempel skyldes udfordringer med oplysning af sagen, med inddragelse og samarbejde med familien eller tvivl om valg af foranstaltning.

Undersøgelsen vil:

1. belyse kommunernes oplevelse af, om myndighedsarbejdet i sager om målgruppen, hvor kommunen har truffet afgørelse om eller overvejet anbringelse, adskiller sig fra tilsvarende sager om børn, unge og familier med vestlig baggrund, og i så fald hvordan. Herunder:
 - om kommunerne oplever særlige udfordringer og dilemmaer i arbejdet med de pågældende sager, og i så fald hvilke, samt
 - hvordan kommunerne håndterer disse udfordringer og dilemmaer, og hvilke gode erfaringer de har.
2. belyse kommunernes vurdering af, hvilke årsager der kan være til de identificerede forskelle i forholdet mellem underretninger og anbringelser, afhængigt af herkomst, blandt de 0-5 årige.

Vi bruger desuden anonymiserede eksempler fra de gennemgåede sager til løbende at illustrere de pointer, som fremkommer i interviewene med kommuner og eksperter. Vi bruger desuden anonymiserede eksempler fra de gennemgåede sager til løbende at illustrere de pointer, som fremkommer i interviewene med kommuner og eksperter.

Metode

Undersøgelsen er baseret på:

1. To interview samt to oplæg med udvalgte eksperter med viden om socialt arbejde i Danmark med familier med ikke-vestlig baggrund.
2. Interview med myndighedsrådgivere og faglige koordinatore i seks udvalgte kommuner.

Kommunerne er udvalgt, så de varierer i forhold til bl.a. størrelse og antallet af underretninger og anbringelser. Dette for at få adgang til en mangfoldighed af perspektiver på myndighedsarbejdet og et indblik i forskellige typer af praksis i sagsbehandlingen.

Det fremgår løbende i rapporten, om det er én, flere eller alle de seks kommuner i undersøgelsen, der giver udtryk for de pågældende pointer, men det er ikke muligt at generalisere resultaterne af undersøgelsen til samtlige landets kommuner.

En juridisk og børnesagkyndig gennemgang af 12 sager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund, hvor kommunen har truffet afgørelse om anbringelse eller har overvejet at træffe afgørelse om anbringelse. Sagerne kommer fra de samme seks kommuner, som vi har foretaget interview med. Vi har bedt kommunerne sende sager, som de har oplevet som særligt komplekse.

Der er ikke tale om et repræsentativt udvalg af sager om børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund, og sagsgennemgangen har ikke til formål at vurdere, om kommunens afgørelser er korrekte.

På baggrund af sagsgennemgangen har vi konstrueret fem sagsforløb. Formålet er at vise variationen i de gennemgåede sagsforløb med særligt fokus på variation i de udfordringer, som kommunerne har stået overfor relateret til familiernes ikke-vestlige baggrund. Formålet er således ikke at præsentere ideelle sagsforløb, men at præsentere de faktiske udfordringer, kommunerne kan møde i deres arbejde med udsatte børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund samt forskellige måder, de håndterer udfordringerne på. De konstruerede sagsforløb er sammenskrivninger af to-fire anonymiserede sager, der illustrerer kommunernes håndtering af sagen, fra de modtager en underretning, foretager en faglig udredning og vælger indsats, til de følger op på sagen. De konstruerede sagsforløb er vedlagt rapporten som bilag.

Vi bruger desuden anonymiserede eksempler fra de gennemgåede sager til løbende at illustrere de pointer, som fremkommer i interviewene med kommuner og eksperter.

HOVEDKONKLUSIONER

I dette afsnit beskriver vi hovedresultaterne fra undersøgelsen. Hovedkonklusionerne er delt op efter undersøgelsens arbejdsspørgsmål.

De interviewede kommuner giver udtryk for, at det ikke er muligt at generalisere på tværs af alle familier med ikke-vestlig baggrund, ligesom mange af de problematikker, de møder i de ikke-vestlige familier, også findes i vestlige familier. Kommunerne påpeger, at de opfatter alle sager som forskellige og – som forvaltningsloven tilsiger - behandler dem efter de individuelle behov i den enkelte sag. Det sagt, så peger de interviewede kommuner og eksperter på en række forskellige forhold, som særligt karakteriserer sager med familier med ikke-vestlig baggrund. De forhold kan medføre udfordringer og dilemmaer i kommunernes arbejde med udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund, som kræver en særlig opmærksomhed af kommunerne.

Sammenfattende viser sagsgennemgangen, at kommunerne i de gennemgåede sager i mange sammenhænge tager højde for familiernes ikke-vestlige baggrund, men at sagerne først og fremmest viser problematikker, der også viser sig i børnesager generelt, og som ikke har udgangspunkt i kulturel baggrund.

Sværere dialog med mange familier

De interviewede kommuner og eksperter beskriver, at sager med ikke-vestlige familier ofte er karakteriserede ved særlige udfordringer i dialogen med forældrene. Udfordringerne bunder i, at forældrene ofte kun i mindre grad taler og forstår dansk og/eller ikke har et grundlæggende kendskab til kommunens organisering, rolle og ansvar. Det kan give kommunerne udfordringer i forhold til:

- brugen af tolkebistand. De interviewede kommuner giver udtryk for, at de oplever, at kvaliteten af tolkningen kan være lav, og der kan være risiko for, at tolkene kender de familier, som de skal tolke for.

- at rådgiveren skal bruge tid på at formidle kommunens rolle og ansvar til familierne, og at familierne ofte er bekymrede for kommunens hensigt.

Vi ser også eksempler på disse udfordringer i de sager, vi har gennemgået til undersøgelsen.

Sværere at arbejde med familier med anden kulturel baggrund

Kommuner og eksperter beskriver, at det kan være udfordrende at arbejde med familier, som har en anden kulturel baggrund. Kommunerne oplever udfordringer forbundet med nogle af familiernes syn på opdragelse, familiestruktur, børns udvikling og sygdom. Arbejdet med disse typer af familier kan give kommunerne udfordringer i form af:

- at det kan være svært for kommunen at vurdere, hvordan familien fungerer, herunder hvem de bør inddrage i samarbejdet med familien.

- at samarbejdet med forældrene kan være svært, fordi de ikke nødvendigvis deler kommunens bekymringer for børnene, da de har andre opfattelser af, hvad børn og unge kan og skal have ansvar for.

- at samarbejdet med de unge om fx en eventuel anbringelse kan være svært, fordi de unge bærer et stort ansvar for hele familiens anseelse.

- at familierne i flere tilfælde kommer fra lande, hvor det er legitimt at bruge fysisk afstraffelse i opdragelsen. Kommunerne får i den forbindelse en opgave i at forklare forældrene, at man ikke må slå sine børn i Danmark, og dernæst få dem til at ændre adfærd.

- at forældrene kan være uenige i sundhedsfaglige vurderinger af barnets og deres egne fysiske og psykiske helbredsproblemer.

Vi ser også eksempler på disse udfordringer i de sager, vi har gennemgået.

Særlig opmærksomhed i mødet med familierne

Det er langt fra alle sager om familier med ikke-vestlig baggrund, hvor kommunerne oplever en eller flere af de identificerede udfordringer eller dilemmaer. Men i de tilfælde, hvor de identificerede udfordringer er på spil, fremhæver kommunerne en række forhold, som kan have positiv betydning for håndteringen af dem. Det handler om:

- at være ydmyg, nysgerrig og åben over for familien, og dermed andre kulturer. Kommunerne pointerer, at det princip gælder i alle sager, men at det er ekstra vigtigt i sager, hvor familien har ikke-vestlig baggrund.

- at prøve at forklare og formidle vestlige opdragelsesformer til familierne, herunder fx at forklare, at vold ikke er en hensigtsmæssig måde at irettesætte på, og at søvn er en vigtig del af børns udvikling.

- at forberede sig på forskellige kulturelle baggrunde ved fx at søge erfaring hos andre kollegaer eller faggrupper i kommunen.
- at gennemtænke deres brug af tolk mest muligt, så tolkning ikke får en negativ betydning for arbejdet med sagen.

Viden, erfaring og egen kulturelle/sproglige baggrund kan bringes hensigtsmæssigt i spil

For bedst muligt at kunne imødekomme familiernes behov, skal rådgiverne, ifølge kommunerne, gerne have særlig interesse og motivation for at arbejde med familier med ikke-vestlig baggrund. Kommunerne giver udtryk for, at viden, erfaring og egen kulturelle og sproglige baggrund, som rådgiver, derfor kan spille en central rolle og kan bringes i spil på en hensigtsmæssig måde i arbejdet.

Organisering og mønster i varetagelse af sager

Enkelte kommuner har valgt at organisere sig i særlige enheder, som fx udelukkende arbejder med familier uden EU-baggrund eller flygtningefamilier. Andre kommuner har valgt ikke at have særlige enheder, der tager sig af disse sager. Særligt andelen af sager med familier med ikke-vestlig baggrund i kommunen og kommunens størrelse kan have betydning for, hvilken organisering kommunen vælger.

I de kommuner, hvor de ikke har en særlig organisering, er der alligevel et mønster i, hvilke rådgivere der ofte får den type sager. Det kan handle om særlig interesse, erfaring eller egen kulturelle og sproglige baggrund.

Samarbejde med fagpersoner med specialistviden

Kommunerne beskriver, at de ofte vælger samarbejdspartnere (fx familiebehandlere eller kontaktpersoner) med særlig viden eller sprog. Det ser vi også eksempler på i de gennemgående sager. Desuden gør kommunerne ofte brug af de regionale sikkerhedskonsulenter, når sagerne handler om æresrelateret vold.

Mulige forklaringer på flere underretninger

De interviewede kommuner og eksperter har en række bud på, hvad der kan være mulige forklaringer på, at der underrettes forholdsmæssigt mere om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. De mest fremherskende af dem er:

- Manglende forståelse for en anderledes adfærd kan føre til underretninger. Interviewpersonerne oplever, at der i flere tilfælde ligger fordomme, overfortolkning eller misforståelser bag de underretninger, de modtager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.
- Sproglige barrierer kan vanskeliggøre samarbejdet mellem eksempelvis skoler/dagtilbud og familierne. Det kan ifølge nogle kommuner føre til, at almenområdet somme tider underretter hurtigere på børn og unge med ikke-vestlig baggrund, da samarbejdet nemmere kan gå skævt.
- Fravær eller udeblivelse fra børnetandpleje, daginstitution eller skole fremhæves som noget, der oftere fører til underretninger om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.
- Traumer hos forældrene grundet oplevelser i hjemlandet eller under flugten kan føre til problemer med at varetage omsorgen for børnene.
- Flere af interviewpersonerne oplever, at fysisk afstraffelse som del af opdragelsen er mere udbredt blandt familier med ikke-vestlig baggrund. I tråd med interviewpersonernes oplevelser viser andre undersøgelser, at der er forskellige kulturelle og lovgivningsmæssige tilgange til vold i opdragelsen. Bl.a. er der i en del lande, herunder en del ikke-vestlige lande, ikke fuldt forbud mod vold mod børn, idet der i nogle omgivelser, fx i familier, skoler eller andre institutionelle omgivelser, kan gøres brug af korporlig afstraffelse. Det skal i den

sammenhæng bemærkes, at vold i en dansk kontekst er kriminaliseret, uanset hvem der udøver den (Se fx Ottosen, M. og Henze-Pedersen (2021): Fysisk vold og seksuelle overgreb mod børn – en vidensopsamling. København: VIVE, s. 20-21).

Mulige forklaringer på sjældnere anbringelser

En del af de ovennævnte forklaringer på, hvorfor der underrettes mere om børn og unge med ikke-vestlig baggrund kan også tænkes at være med til at forklare, hvorfor underretningerne forholdsmæssigt sjældnere fører til en anbringelse af 0-5 årige med ikke-vestlig baggrund. Forskellig adfærd og sproglige barrierer kan fx betyde, at forholdsmæssigt flere underretninger om børn med ikke-vestlig baggrund er baseret på formodninger, som ikke bliver bekræftet i kommunens faglige udredning af sagen. Andre forklaringer kan ifølge interviewpersonerne være:

1. Familier med ikke-vestlig baggrund har ifølge flere af interviewpersonerne i højere grad pårørende, der træder til og hjælper, når det står klart, at forældrene ikke kan klare det alene, og at alternativet kan være en anbringelse. Dette sker uden, at der er tale om en formel netværksanbringelse.
2. Hensyn til bevaring af modersmål, kultur og relationer til den biologiske familie kan gøre, at man i nogle tilfælde vælger at lave indsatser i hjemmet frem for at anbringe. Det skyldes, at en anbringelse vil være mere indgribende for børn med ikke-vestlig baggrund, hvis det betyder, at de mister deres modersmål og kultur, og dermed risikerer at miste deres relationer til deres biologiske familie.
3. Det kan være sværere at oplyse sagen tilstrækkeligt til, at man kan vurdere, om en anbringelse er nødvendig, fordi det i nogle familier med ikke-vestlig baggrund kan være sværere for rådgiveren at få etableret et samarbejde, som giver adgang til de nødvendige til informationer.
4. Det kan være sværere at få samtykke til en anbringelse fra forældrene, når der er tale om en familie med ikke-vestlig baggrund, hvilket kan være en af forklaringerne på færre frivillige anbringelser.

KOMMUNENS PLIGT

Kommunen skal altid sikre et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag, og iværksættelse af den rette støtte til trods de særlige omstændigheder, der kan være i relation til familier med ikke-vestlig baggrund, se mere i kap. 4.

LÆSEVEJLEDNING

Rapporten består af følgende kapitler:

Kapitel 1: Sammenfatning

Rapportens første kapitel introducerer undersøgelsens baggrund og metodiske grundlag. Kapitlet indeholder en sammenfatning af rapportens hovedresultater, der giver et indblik i undersøgelsens overordnede konklusioner.

Kapitel 2: Udfordringer og dilemmaer

I dette kapitel belyser vi kommuners og eksperter oplevelser af særlige udfordringer og dilemmaer i arbejdet med udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund.

Kapitel 3: Håndtering af udfordringer og dilemmaer

I dette kapitel beskriver vi, hvordan kommunerne håndterer mange af de udfordringer og dilemmaer i arbejdet med udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund, som blev identificeret i kapitel 2. Herunder fremhæver vi gode erfaringer med praksis på området.

Kapitel 4: Mulige årsager til flere underretninger og sjældnere anbringelser

I dette kapitel belyser vi mulige årsager til, at der, som beskrevet i rapportens indledning, oftere underrettes om børn og unge med ikke-vestlig baggrund, og hvorfor underretningerne blandt de 0-5-årige sjældnere fører til anbringelser.

Bilag 1: Undersøgelsens metode

Undersøgelsens metode og datagrundlag beskrives i bilag 1.

Bilag 2: Sagsforløb

Bilag 2 indeholder fem eksempler på sagsforløb for udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund. I forløbene ses eksempler på udfordringer, dilemmaer og god praksis i sagerne ud fra en juridisk og børnesagkyndig vurdering.

KAPITEL 2: Udfordringer og dilemmaer i kommunernes arbejde

Dette kapitel handler om potentielle udfordringer og dilemmaer i kommunernes arbejde med sager om udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund.

Kapitlet beskriver de udfordringer og dilemmaer, som kommuner og eksperter peger på, når vi spørger generelt til børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund. Undervejs giver vi eksempler fra de sager, vi har gennemgået i forbindelse med undersøgelsen.

Det er væsentligt at bemærke, at ingen af kommunerne i undersøgelsen bruger betegnelsen 'ikke-vestlig baggrund' i deres daglige arbejde. Nogle kommuner giver desuden udtryk for, at det ikke er muligt at generalisere på tværs af alle familier med ikke-vestlig baggrund, ligesom mange af de problematikker, de møder i de ikke-vestlige familier, også findes i vestlige familier. Flere kommuner beskriver, at de opfatter alle sager som forskellige og – som forvaltningsloven tilsiger – behandler dem efter de individuelle behov i den enkelte sag. Med andre ord er de opmærksomme på ikke at sætte skøn under regel.

Lovboks: SKØN UNDER REGEL

Kommunen må ikke i sine afgørelser sætte skøn under regel. Skøn under regel betyder, at kommunen ikke har foretaget en konkret og individuel vurdering i forhold til den enkelte sag. Lovboks slut.

HOVEDPUNKTER I KAPITEL 2

Ifølge de kommuner og eksperter, som vi har interviewet, er sager med ikke-vestlige familier ofte karakteriserede ved, at dialogen med forældrene er udfordret. Det bunder i, at forældrene ofte ikke eller i mindre grad taler og forstår dansk, og/eller ikke har et grundlæggende kendskab til kommunens organisering, rolle og ansvar. Det betyder, at:

1. kommunerne oplever udfordringer med brugen af tolkebistand. Kvaliteten af tolkningen kan være lav, og der kan være risiko for, at tolkene kender de familier, som de skal tolke for.
2. rådgiveren skal bruge tid på at formidle kommunens rolle og ansvar til familierne, og at familierne ofte er bekymrede for kommunens hensigt.

Kommuner og eksperter beskriver yderligere, at det kan være udfordrende at arbejde med familier, som har en anden kulturel baggrund. Kommunerne oplever udfordringer forbundet med nogle af familiernes kollektivistiske strukturer, syn på opdragelse, børns udvikling og sygdom. Arbejdet med disse typer af familier kan give kommunerne udfordringer i form af, at:

1. det kan være svært for kommunen at vurdere, hvordan familien fungerer, herunder hvem de bør inddrage i samarbejdet med familien, og hvordan forældrene drager omsorg for småbørn, hvis de ikke kommer i institution.
2. samarbejdet med forældrene kan være svært, fordi de ikke nødvendigvis deler kommunens bekymringer for børnene, da de har andre opfattelser af, hvad børn og unge kan og skal have ansvar for.
3. samarbejdet med de unge om fx en eventuel anbringelse kan være svært, fordi de unge bærer et stort ansvar for hele familiens anseelse, og det kan opleves skamfuldt for familien at have et barn anbragt uden for hjemmet - eller skamfuldt at barnet i det hele taget har en sag hos kommunen.
4. familierne i flere tilfælde kommer fra lande, hvor det er legitimt at bruge fysisk afstraffelse i opdragelsen. Kommunerne får i den forbindelse en opgave i at forklare forældrene, at man ikke må slå sine børn i Danmark.
5. at forældrene kan være uenige i sundhedsfaglige vurderinger af barnets og deres egne fysiske og psykiske helbredsproblemer.

DIALOG MED FAMILIERNE

Alle kommunerne peger på sproglige udfordringer som en helt central forskel på arbejdet med familier med ikke-vestlig baggrund sammenlignet med familier med dansk baggrund.

Brugen af tolke kan give mange udfordringer

Kommunerne beskriver flere forskellige udfordringer forbundet med brugen af tolke. En kommune beskriver, at det i første omgang kan være udfordrende at skaffe tolkebistand og derefter at finde en tolk, som kan det rigtige sprog eller den rigtige dialekt. Kommunen oplever, at dette kan have betydning for, hvor hurtigt de kan få afholdt møder med familierne. En anden kommune beskriver oplevelser med, at tolke udebliver, hvilket har betydning for relationen til familien:

Citat: "Der er også noget logistisk. Der er mange gange, hvor vi oplever, at tolke udebliver - bliver syge, det sker, men hvis det sker tilstrækkelig mange gange, fordi det er et ekstra led i processen, så bliver familierne jo naturligt trætte og synes ikke, at vi er gode nok - og det er jo fair, hvis man har ventet 30 minutter til et møde og må gå igen." (Rådgiver) Citat slut.

Flere kommuner beskriver også, hvordan der nemt kan opstå misforståelser, og de kan være i tvivl, om det rette budskab er blevet formidlet, når det ikke er rådgiveren selv, der direkte fører ordet. Det udfordrer det relationelle arbejde med familierne:

Citat: "Og selvom vi så får tolk på, så sker der noget i det relationelle arbejde, når man ikke kan sidde over for hinanden og selv føre ordet, men skal lade ordet føre igennem en anden ... det udfordrer ganske meget, synes jeg." (Rådgiver) Citat slut.

Flere kommuner beskriver også, at de oplever, at nogle tolke kommer med en personlig vurdering eller bemærkning til sagen, taler direkte til familien eller ikke oversætter, hvad der bliver sagt korrekt:

Citat: "Tolken er generelt en problemstilling, der er svær, for nuancerne forsvinder ofte, når du får tolk på. Vi oplever også tolke, der ikke lever op til deres opgave, og det finder vi ud af, når

der pludselig sidder nogen med, der kan sproget, hvor vi så oplever, at det er forkert, altså enten så oversætter de forkert, eller også begynder de at sidde og diskutere med familierne i forhold til: Nej, det er nok det her, du mener, ikke." (Rådgiver) Citat slut.

Udfordringen ligger ikke kun i selve tolkningen. Det kan også være udfordrende at finde gode tolke, som ikke er en del af lokalsamfundet eller netværket omkring familien. En kommune beskriver:

Citat: "Det her med lokale tolke og ikke lokale tolke er en udfordring, for vi kan jo godt have nogen, der er virkelig gode til at tolke og sprogligt er stærke, men de har måske en position i miljøet, som gør, at det bare ikke er hensigtsmæssigt." (Rådgiver) Citat slut.

Flere kommuner oplever i den forbindelse, at familierne er bekymrede for, hvilken tolk de får, da der kan være meget skam forbundet med at være i kontakt med kommunen. Kommunerne beskriver derfor, hvordan det kan gøre processen med at finde en tolk mere besværlig, da kommunen skal sikre sig, at tolken ikke er en del af familiens netværk eller miljø. En kommune beskriver i den forbindelse, at det kan betyde, at familierne ikke tør sige noget på møder, og en anden beskriver sin erfaring med, at familierne ikke møder op, hvis de ikke kan være sikre på, hvem der skal tolke.

Citat: "De er bange for, at nogen kender tolken, eller nogen kender nogen, som kender tolken. Det synes jeg er en kæmpe udfordring, for det er svært at få dem til at fremmøde, når de på forhånd ved, at der vil være tolk - og det er en med samme baggrund - der skal vi gøre os umage med at finde tolken." (Rådgiver) Citat slut.

caseboks: MORENS KENDSKAB TIL TOLKEN SKABER UTRYGHED

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at der på et tidspunkt bruges en tolk, der kender morens familie, og at det gør moren utryg. Hun vil fx ikke fortælle om faren til sit kommende barn. Efterfølgende fremgår det ligeledes af sagsakterne, at en tolk udebliver ved møder, samt at møder aflyses grundet manglende tolk. caseboks slut.

Hvis der ikke er en tolk til stede, men alligevel bliver behov for oversættelse, kan der i nogle tilfælde ske det, at børn kommer til at oversætte for forældrene, hvilket ikke er god socialfaglig praksis. I boksen nedenfor fremgår et eksempel fra en af de sager, vi har gennemgået, hvor kommunen må stoppe samtalen, fordi manglen på en tolk medfører, at barnet tolker for sin mor.

caseboks: EN SØSKENDE TOLKER SAMTALER

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at kommunen både bruger fysisk tolk og telefontolkning ved møder med moren. Herudover opstår der en situation uden tolk, hvor 5-årige Jasmins storebror tolker samtalen. Kommunen stopper på et tidspunkt samtalen, da moren begynder at tale om situationer, der handler om Jasmin på en uhensigtsmæssig måde. caseboks slut.

KOMMUNENS ROLLE OG ANSVAR

Alle kommunerne beskriver, at det giver udfordringer i deres arbejde med ikke-vestlige familier, hvis familien ikke har en god forståelse af kommunens rolle og ansvar. En kommune

beskriver, at det kræver ressourcer og tid at lære familier at begå sig i kommunen og i de danske offentlige systemer i det hele taget:

Citat: "Jeg bruger mere tid på at forklare, hvordan systemet er bygget op og formålet, og hvad der kan ske, og hvilke konsekvenser der er ved det ene og det andet end i familier med dansk baggrund. Bruger mere tid på det, så de får en forståelse for det. Og så bruger jeg mere tid på at få skabt en relation, så de er trygge i det." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: FORKLARING AF KOMMUNENS ROLLE

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at kommunen har fokus på at forklare forældrene om regler og rammer i det danske samfund relateret til deres børn. Kommunen giver også vejledning til kontakt med Familieretshus og andre offentlige instanser, herunder kommunens handlemuligheder versus Familieretshusets handlemuligheder, når det handler om forældremyndighed, og hvor børnene skal bo. Som det fremgår af sagsakterne:

"Rådgiver fortæller, at der er lang ventetid i Familieretshuset og anbefaler, at faren kontakter dem hurtigst mulig ift. hvor børnene skal være. Rådgiveren forklarer desuden Familieafdelingens handlemuligheder, og at vi ikke kan tage børnene og flytte dem, hvor vi skønner det relevant. Her henvises til Familieretshuset." Infoboks slut.

Alle kommunerne oplever også, at den manglende systemforståelse også kan betyde, at det kan være sværere at vejlede familierne, og dermed opfylde kommunens vejledningspligt, jf. forvaltningslovens § 7, stk.1, da familierne ikke altid forstår, hvad kommunens rolle er. I den forbindelse kan der ifølge nogle kommuner være fordomme fra familiernes netværk om, at kommunen udelukkende kommer for at tage deres børn, hvilket resulterer i mistillid og lukkethed i forhold til kommunen, som fx en kommune beskriver:

Citat: "Der er en frygt for indblanding af kommunen, fordi der er fordomme omkring det i deres netværk. Det er en fejlfortolkning af, hvad kommunen gør. Der er fokus på de børn, der er blevet anbragt eller taget, og så kører der nogle ting, som de kan frygte for, hvis vi blander os for meget. (...) Det kan også være en af grundene til, at de holder os på afstand." (Rådgiver) Citat slut.

I tråd med denne oplevelse beskriver Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO (Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO, bistår kommuner, borgere og kommunale, regionale og private tilbud med vejledende rådgivning og udredning i de mest specialiserede og komplicerede sager på det sociale område og specialundervisningsområdet.), at ikke-vestlige familier ofte er mere lukkede i forhold til kommunen, da de ikke forstår, hvad rådgivernes rolle er. Samtidig beskriver VISO, hvordan familierne i mindre grad selv kontakter kommunen, hvis de oplever et problem i deres familie.

Et par kommuner beskriver også et andet aspekt af mistilliden til kommunen, idet de har oplevelser med familier, som tager børnene til udlandet, hvormed dialogen og samarbejdet med kommunen bryder sammen. I en kommune har de oplevet det i forbindelse med, at kommunen havde vurderet, at der var grundlag for anbringelse af familiens børn.

KULTURELLE FORSKELLE

En del af de udfordringer og dilemmaer, som kommunerne og eksperterne peger på, handler overordnet set om forskelle mellem familiernes og rådgivernes kulturelle og samfundsmæssige baggrund. Ifølge Ph.d. og adjungeret lektor Marianne Skytte er det grundlæggende udfordrende at arbejde med mennesker, der har andre syn på det gode liv og den gode barndom end en selv – jo større forskel, jo større udfordring. Det skyldes blandt andet, at man bliver konfronteret med, hvad ens egne værdier og forforståelser er.

Kommunerne beskriver familieformer og syn på opdragelse, børns udvikling og sygdom i ikke-vestlige familier, som adskiller sig fra, hvad der gennemgående gør sig gældende i dansk/vestlig kultur.

I det følgende beskriver vi, hvordan kommunerne oplever dilemmaer og udfordringer forbundet med disse kulturelle forskelle.

Familiernes kollektivistiske livsform

Kommunerne oplever, at de ikke-vestlige familier ofte har en kollektivistisk livsform, som bl.a. er kendetegnet ved, at man indgår i udvidede familier, hvor man støtter og beskytter hinanden og hvor den enkeltes identitet i høj grad hænger sammen med det sociale netværk i familien. Dette er til forskel fra en individualistisk livsform, som mange danske familier har, og som er kendetegnet ved, at der er fokus på den enkeltes personlige identitet og på, at den enkelte skal kunne klare sig selv og sørge for sig selv og sin nærmeste familie.

Den kollektivistiske livsform i ikke-vestlige familier betyder, at der kan være behov for at tage højde for det større familienetværk i kommunens arbejde med familierne. Den kollektive struktur og det større netværk kan betyde, at familierne har nogle ressourcer, de kan trække på. For eksempel beskriver en kommune, at ikke-vestlige familier kan være bedre til at hjælpe hinanden og bruge deres netværk end danske familier. Men kommunerne peger samtidig på en række udfordringer i arbejdet med de større familier og netværk:

For det første beskriver en kommune, at det kan være en udfordring for rådgiverne at vurdere, hvem der står for opdragelsen, og hvem der tager beslutningerne i familierne. En rådgiver beskriver det på følgende måde:

Citat: "Nogle gange kan vi ikke tage for givet, hvem der har opdragelsesrollen. Vi skal huske ikke bare at antage, at det er mor og far, men spørge ind til, hvordan det fungerer i deres familie. Vi har jo også familier, hvor vi efter noget tid finder ud af, at de er styret af en eller anden onkel, og det har vi ikke haft blik for i starten, og når vi så finder ud af det, så kan vi også nemmere se, hvem vi skal have med rundt om bordet" (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: NETVÆRKET SOM AFGØRENDE I SAGSARBEJDET

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at barnets mormor er til stede ved bl.a. et hjemmebesøg, og at både moren og mormoren negligerer 8-årige Kevins opførsel, som de ikke finder anderledes end normalt. Rådgiveren vurderer i sagen, at mormoren har en meget afgørende rolle i familien. Hun tager ofte ordet og appellerer til, om kommunen vil hjælpe med økonomi og bolig. Rådgiveren vurderer derfor også, at forløbet med at arbejde med morens forældrevegne kan blive svært, hvis mormoren ikke er inddraget. Infoboks slut.

For det andet kan rådgiverne opleve, at familierne mangler det netværk, de har haft i deres oprindelsesland, hvis de ikke har fået det med til Danmark:

Citat: "De har nogle netværksstrukturer, som det er svært for os at erstatte. Når man kommer herop og mister det, så ligger det ikke inden for vores ramme at tilbyde det niveau af støtte af hjælp. (...) Der oplever jeg, at det kan være svært for dem, for de kan ikke tage netværket med, eller beslutningskompetencen. Der står de i stampe og kan ikke træffe den beslutning, og det kan vi heller ikke." (Rådgiver) Citat slut.

For det tredje kan det være udfordrende, når der er en større familie, som forholder sig til og har modstand mod en eventuel anbringelse:

Citat: "På den ene side kan det være lettere at finde nogen, der kan støtte op. På den anden side kan det også være sværere, for jeg har oplevelsen af, at der kan være mere massiv modstand, hvis der bliver skredet til en anbringelse, som forældrene ikke er med på." (Rådgiver) Citat slut.

Og endelig, for det fjerde, så er netværket ikke altid en støtte, hvis familien eller den unge ikke handler på en måde, som familiens netværk bifalder. Flere kommuner beskriver, at det kan være særlig svært at samarbejde om anbringelse med forældre med ikke-vestlig baggrund, da det at have en sag i kommunen, og ikke mindst at have et barn anbragt, er forbundet med stor skam, og ikke er noget de ønsker, at deres udvidede familie får kendskab til.

Citat: "Selvom nogen måske erkender, at det er en anbringelse, der skal til, så siger de: "jeg kan ikke give samtykke til det. For det er ikke velset. Selvom jeg måske godt kan se, at min søn har brug for det, så kommer jeg ikke til at sige ja til det. (...) Det er særligt i forhold til skam. Jeg har haft nogle familier, hvor de unge har været anbragt, hvor familien omkring forældrene ikke har vidst, at de var anbragt. Så har de kun være inviteret hjem i weekenderne, når der var samvær med børnene. Og børnene har fået at vide, at de skulle lade som om, alt var fint. Der er en kæmpe skam forbundet med, at barnet er anbragt." (Rådgiver) Citat slut.

Endelig kan familien i visse tilfælde også udgøre en risiko, hvis der er tale om skam eller æreskrænkelser. Det må kommunen også tage med i betragtningen, som denne rådgiver for eksempel beskriver:

Citat: "Når vi spørger til, hvad de har af familie nede i Syrien og sådan nogle ting, så er det jo lidt med: er der ressourcer? Men også: hvor er der risikofaktorer? Hvis vi skal hjælpe familien til at tage på krisecenter, så skal vi måske ikke sende dem til en by, hvor hele fætterfamilien er." (Rådgiver) Citat slut.

Forventninger til børn og unges ansvar og udvikling

Alle kommunerne beskriver, at de oplever ikke-vestlige familier med andre syn på og forventninger til børn og unges ansvar og udvikling end danske familier. For eksempel beskriver en kommune forskellen på ikke-vestlige og vestlige opdragelsesformer som "den omvendte opdragelsespyramide":

Citat: "Den her opdragelsespyramide er anderledes i den vestlige verden end andre steder. I Danmark eller vestlige kulturer sætter vi enormt meget ind omkring støtte og opdragelse til børn og unge, mens de er ganske små, og jo længere vi kommer aldersmæssigt op i pyramiden, jo mere giver vi slip som forældre, indtil de kan flyve selv til sidst. Når vi snakker ikke-vestlige familier, så er det som om, man vender pyramiden lidt på hovedet. Børnene får meget vide og frie tøjler til at tulle rundt, og så begynder de ligesom at stille kravene, når de bliver ældre i stedet for." (Rådgiver) Citat slut.

Kommunerne peger på en række udfordringer forbundet med de forskellige forventninger til børn og unge.

Én udfordring handler ifølge nogle af kommunerne om, at de ikke-vestlige familier kan have nogle andre opfattelser af, hvad der er alderssvarende opgaver og udvikling for et barn. Det kan fx handle om, at småbørn reguleres mindre og dermed får mindre opmærksomhed, end man i en dansk kontekst vurderer, at de har behov for, eller om at børn får et stort ansvar for at tage sig af deres søskende på et tidligt tidspunkt:

Citat: "Nogle gange kan man få en underretning på, at børnene ikke har alderssvarende opgaver i hjemmet ... Du kan sidde over for en far, der siger: da jeg var på den alder, var jeg voksen, og jeg var ude i krig. Forældrenes børneperspektiv er noget helt andet end det perspektiv, jeg kommer med." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: IKKE ALDERSSVARENDE ANSVAR I FAMILIEN

Det fremgår af sagsakterne i en af de gennemgåede sager, at 13-årige Boris fortæller, at han hjælper sin mor med mange praktiske ting i hjemmet og ofte passer sin lillesøster. Kommunen er bekymret for, at Boris har et for stort ansvar i hjemmet, også for sin lillesøster, idet det begrænser Boris' mulighed for dels at være i relationer/ kammeratskaber med jævnaldrende, dels forhindrer ham i at gå til fodbold. Infoboks slut.

En anden udfordring, som VISO peger på er, at det kan være svært for kommunen at få indblik i, om forældre til småbørn kan varetage omsorgen for deres børn. Dette er bl.a. fordi, flere af børnene ikke kommer i dagpleje eller vuggestue, eller for eksempel børnehavebørn bliver hentet af ældre søskende, så der ikke er et løbende samarbejde og dialog med forældrene.

Nogle kommuner peger også på en række forhold, som er særligt udfordrende for de unge mennesker i flere af familierne. Der er i disse kommuner en oplevelse af, at de unge kommer i identitetskriser i forbindelse med, at de er en del af flere kulturer. De unge bærer i dette perspektiv et større ansvar end de danske unge, idet de, i en kollektivistisk livsform, ikke kun har ansvar for deres nære families anseelse, men for den udvidede familie.

En kommune beskriver, at det på den ene side kan være svært for de unge mennesker at handle på måder, som kan bringe skam over familien, eksempelvis ved at lade sig anbringe. Det kan fx betyde, at de unge fortryder deres samarbejde om en anbringelse, som denne rådgiver fx beskriver:

Citat: "Én af de ting, jeg synes, kan være svært at arbejde med, er det æresrelaterede. Vi kan nogle gange sidde over for de her børn og unge, som godt ved, at den er helt gal. De får måske en hel pallet af muligheder, som vi kan hjælpe dem med, men de tør simpelthen ikke at

tage skridtet. Vi har oplevet gang på gang, at vi har lavet en akutanbringelse, hvor de her drenge og piger kommer hjem igen eller stikker af fra opholdsstedet og tager hjem igen, simpelthen fordi den her ære, der står på spil, den her dårlige samvittighed og skam fylder så meget." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: ÆRESRELATEREDE KONFLIKTER

Æresrelaterede konflikter dækker over konflikter, der opstår inden for nære familiære relationer, og hvor konflikten skyldes en opfattelse af, at familiens ære er blevet krænket. Familiens ære er knyttet til en opfattelse af familien som en samlet enhed – et fællesskab, hvor den enkeltes handlinger påvirker hele familien og dens ære.

KILDE: FOREBYGGELSE OG BEKÆMPELSE AF EKSTREMISME OG RADIKALISERING. NATIONAL HANDLINGSPLAN (REGERINGEN 2016). Infoboks slut.

På den anden side kan det ifølge kommunen også ske, at de unge mennesker ikke selv har gjort sig klart, hvilke konsekvenser deres valg har for deres relation til familien. En rådgiver beskriver her, hvordan man så må arbejde med den unge:

Citat: "Når vi så har nogle meget individualistiske stærke unge mennesker, så har jeg nogle gange indtryk af, at vi egentlig i højere grad end dem selv ved, hvilken risiko de løber. I rådgivningen siger man til dem: Det er jo fedt, at du går din egen vej her... men hvordan har du egentlig præsenteret det for din familie? Fordi selvom de ville ønske det, så kommer de jo ikke til at bryde 100% fri. I hvert fald ikke i de mere traditionelle familienetværk." (Rådgiver) Citat slut.

Brug af fysisk afstraffelse i opdragelsen

Et andet aspekt af nogle ikke-vestlige familiers opdragelsesformer, som alle de interviewede kommuner har oplevet udfordringer med, handler om brugen af fysisk afstraffelse i forbindelse med opdragelsen.

Infoboks: VOLD SOM AFSTRAFFELSE

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at 15-årige Hassan dagligt er udsat for fysisk vold. Det er både slag med bælte og med andre fysiske genstande. Det er tilsyneladende vigtigt for forældrene, at Hassan går klædt på en bestemt måde, opfører sig på en bestemt måde, sætter håret på en bestemt måde, og laver han en fejl, bliver han afstraffet med fysisk vold. Infoboks slut.

Flere kommuner beskriver, at de forklarer familierne, at det er forbudt at slå sine børn i Danmark. En kommune peger på, at de familier, de møder, ofte kommer fra lande, hvor forældre har lov til at afstraffe deres børn fysisk, og at forældrene selv er vokset op i familier, hvor det har været almindeligt. Som en rådgiver beskriver nedenfor, kan det derfor for nogle forældre være svært at ændre på:

Citat: "Det er sådan med kultur, vaner og skikke, at det er svært at ændre på, bare fordi man flytter til et andet land. Når man er vokset op med en opdragelseskultur, hvor man bruger vold, eller det at slå og irettesætte som et led i en opdragelse, og har gjort det mod sine egne børn, lige indtil den dag, man kom til Danmark, så er det vanskeligt at ændre på, selvom man får at vide, at man ikke må." (Rådgiver) Citat slut.

Det kan altså være svært for nogle af forældrene at ændre på, og fra kommunens perspektiv kan det være svært at vurdere, om forældrene er modtagelige over for kommunens oplysning og reelt er indstillede på ikke at bruge fysisk afstraffelse.

Kommunerne beskriver, at der kan være situationer og underretninger, som er præget af, at forældrene har svært ved at omstille sig og har brug for støtte til og oplysning om, hvordan de kan opdrage uden vold, men også, at der kan være situationer, hvor forældrene fornægter deres brug af vold. I sidstnævnte situation bemærker nogle kommuner dog, at de også møder denne indstilling til samarbejdet med kommunen hos danske forældre. I alle tilfælde vurderer kommunen, hvorvidt der grundlag for at iværksætte en indsats.

Infoboks: SAGER MED VIDEN ELLER MISTANKE OM OVERGREB

I sager med mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge, hvor der træffes afgørelse om udarbejdelse af en børnefaglige undersøgelse, er det lovpligtigt for kommunen at benytte det børnehus, som de er tilknyttet, jf. Servicelovens § 50 b. Dette gælder i sager, hvor der, udover kommunen, er mindst én anden sektor involveret, eksempelvis politi eller sygehusvæsen, jf. bekendtgørelse om børnehuse § 1. Infoboks slut.

Sygdomsforståelse

Nogle kommuner beskriver, at sagerne med ikke-vestlige familier i nogle tilfælde kan blive udfordret af, at familierne ikke har indsigt i sygdomme, eller ikke ønsker udredning eller behandling.

Flere kommuner beskriver, at de ofte oplever ikke-vestlige familier med flygtningebaggrund, som har særlige problematikker forbundet med traumer og psykiske problemer. Men det kan være svært at vurdere, hvordan et barns adfærdsproblemer hænger sammen med psykiske problemer i familien:

Citat: "Der er jo også børn, som er født og opvokset her, men hvor forældrene går rundt med noget PTSD, som smitter af på de her børn, fordi de aldrig har fået hjælp til at håndtere det. Så de der adfærdsproblemer eller ualmindelige reaktioner henne i skolen dem har vi jo mange af, hvor det ofte kan føres tilbage til, at der er en masse problematikker i familien, og det måske er rigtig svært at være barn, hvor far og mor har det rigtig dårligt. Og der er vi jo ude i noget, som hænger meget sammen med den historik, der er i familien - altså måske flugt, traumer og PTSD." (Rådgiver) Citat slut.

Tilstedeværelsen af traumer i familien kræver altså, at rådgiverne forstår, hvad det vil sige at være traumatiseret, fx at rådgiveren skal udvise stor tålmodighed i arbejdet med at skabe fremgang hos familien. Det er i den forbindelse også nødvendigt, at familien anerkender tilstedeværelsen af traumer, og behovet for hjælp.

I den forbindelse beskriver nogle af kommunerne også, at arbejdet kan være udfordret af, at nogle familier ikke har en grundlæggende forståelse af psykisk sygdom. En anden sygdomsforståelse og -anerkendelse kan påvirke samarbejdet mellem familierne og kommunen, da forældrene kan være uenige i sundhedsfaglige vurderinger af barnet og af dem selv jf. eksemplet fra en sag i nedenstående boks.

Infoboks: FAMILIEN UENIG I BEHOV FOR BEHANDLING AF PSYKISKE PROBLEMER

En af de sager, vi har gennemgået, handler om en familie, hvor faren er diagnosticeret med PTSD og har været dømt for vold mod 5-årige Hanin, hvorefter både Hanin og hendes søster

bliver anbragt på en institution. Da kommunen og forældrene drøfter forældrenes samvær med Hanin og hendes søster, taler de også om, at det vil være en god ide, hvis faren taler med en psykolog for at få behandlet PTSD. Faren udtrykker, at han ikke vil gå til psykolog, da han ikke mener, det er noget han har brug for. Samtidig siger han, at hans børn er hans psykolog. Moren mener heller ikke, at psykolog er nødvendig. Infoboks slut.

Og endelig, så kan det ifølge en af kommunerne stå i vejen for udredning af børnene, at psykisk sygdom ofte er forbundet med skam:

Citat: "De siger, at de ikke ønsker hjælp, selvom de godt kan se, der er brug for hjælp. Fx hvis barnet har brug for at blive udredt i psykiatrien. Det sker oftere, hvis de har ikke-vestlig baggrund, end hvis de har vestlig baggrund. Det handler om tabu - de fortæller fx, at det ikke er velset, at deres barn får en diagnose. At det ikke er velanset at få hjælp udefra. De vil hellere have hjælp fra familien." (Rådgiver) Citat slut.

Kulturelle forskelle er ikke skadelige i sig selv

Kulturforskelle og de forskellige forventninger til børn og unge betyder ifølge en af kommunerne, at det kan være en udfordring at skelne mellem, hvornår der er tale om andre opdragelsesformer, som ikke nødvendigvis er skadelige for børnene, og hvornår der er tale om alvorlige problemer:

Citat: "Det må jo heller ikke støje for meget, det her med, at det er kulturelt betinget. Det behøver det jo ikke nødvendigvis at være. Der må man jo prøve at udforske andre teser i familien for ikke at overse noget meget alvorligt. Hvis man tænker, at det er kulturelt, så kan man måske komme til at negligere noget vold ved at sige, at det er en opdragelsesmetode." (Rådgiver) Citat slut

Omvendt kan det også være svært for familierne at forstå, hvorfor fx deres opdragelsesform er problematisk. VISO beskriver, at familierne kan være uforstående over for de problemer, kommunen peger på. Og når der er en forskellig problemforståelse, kan samarbejdet mellem kommunen og familien være svært. En kommune beskriver det som følger:

Citat: "Ja, det er jo ikke altid, at forældrene deler bekymringen. Det er jo altid lettere, hvis man er enige om, at der er en eller anden bekymring. Så kan det godt være, at man er uenige, om, hvad årsagerne er til det, og hvordan det skal løses. Der er jo mange danske familier, som er helt enige med os i, at de har en udfordring med deres børn, og de er også bekymrede for, hvordan vi så løser det. Men vi er da i hvert fald enige om, at der er en udfordring, der skal gøres noget ved. Det kan være sværere i de ikke-vestlige familier i forhold til hvad bekymringsniveauet i fx skolefravær eller opdragelsesmetoder er." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: FORÆLDRE FORSTÅR IKKE KOMMUNENS BEKYMRING

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at der er bekymrende udtalelser fra familiebehandlere om forholdene hos moren, herunder hendes omsorg for Isa og Abdullah, og at de fortæller, at deres mor har udsat dem for vold.

Det fremgår desuden, at rådgiveren har svært ved at få forældrene til at forstå, hvorfor Isa og Abdullah ikke kan bo hjemme, og at de har en anden tilgang til familielivet i forhold til den danske opfattelse af et familieliv. Det bliver derfor en udfordring for rådgiveren at få

forældrene til at forstå, hvorfor kommunen vil anbringe børnene. I sagen samarbejder forældrene om foranstaltningerne uden reelt at have en forståelse af bekymringerne for børnene, og hvorfor de skal anbringes. Infoboks slut.

KAPITEL 3: Håndtering af identificerede udfordringer og dilemmaer

I følgende kapitel svarer vi på, hvordan kommunerne håndterer mange af de udfordringer og dilemmaer i arbejdet med udsatte børn og unge med ikke-vestlig baggrund, som blev identificeret i kapitel 2. Herunder vil vi fremhæve, hvilke gode erfaringer de interviewede kommuner har med praksis på området.

Det er langt fra alle sager om familier med ikke-vestlig baggrund, hvor kommunerne oplever en eller flere af de identificerede udfordringer eller dilemmaer. Men i de tilfælde, hvor de identificerede udfordringer er på spil, fremhæver kommunerne en række forhold, som kan have positiv betydning for håndteringen af dem.

HOVEDPUNKTER I KAPITEL 3

1. Kommunerne giver udtryk for, at det kræver en særlig opmærksomhed at håndtere de identificerede udfordringer og dilemmaer, herunder den måde man, som rådgiver, møder familierne. Det handler om at være ydmyg, nysgerrig og åben, tage sig tid, etablere en relation, oplyse familien, forberede sig på forskellige kulturelle baggrunde samt bruge tolk mest hensigtsmæssigt.
2. For bedst muligt at kunne imødekomme familiernes behov er det en fordel, hvis rådgiverne har særlig interesse og motivation for arbejdet med familier med ikke-vestlig baggrund. Kommunerne giver udtryk for, at viden, erfaring og egen kulturelle og sproglige baggrund, som rådgiver, derfor kan spille en central rolle og kan bringes i spil på en hensigtsmæssig måde i arbejdet.
3. Mens enkelte kommuner har valgt at organisere sig i særlige enheder, som fx udelukkende arbejder med familier uden EU-baggrund eller flygtningefamilier, har andre kommuner valgt ikke at have særlige enheder, der tager sig af disse sager. Særligt andelen af sager med familier med ikke-vestlig baggrund i kommunen og kommunens størrelse kan have betydning for, hvilken organisering kommunen vælger.
4. I de kommuner, hvor de ikke har en særlig organisering, er der alligevel et mønster i, hvilke rådgivere der ofte får den type sager. Det kan handle om særlig interesse, erfaring eller egen kulturelle og sproglige baggrund.
5. Kommunerne beskriver, at de ofte vælger samarbejdspartnere med særlig viden om en specifik kultur eller et bestemt sprog, fx familiebehandlere eller kontaktpersoner. Desuden gør kommunerne ofte brug af de regionale sikkerhedskonsulenter, når sagerne handler om æresrelateret vold. Infoboks slut.

TILGANG TIL FAMILIERNE

Kommunerne giver generelt udtryk for, at det kræver en særlig opmærksomhed at håndtere mange af de identificerede udfordringer og dilemmaer, herunder den måde man som rådgiver

møder familierne. Det handler om at være bevidst om kulturelle forskelle, en hensigtsmæssig brug af tolk og formidling af kommunens rolle og ansvar.

Tilgang til kulturelle forskelle

En række af de identificerede udfordringer og dilemmaer opstår, som nævnt, ved, at det grundlæggende er udfordrende at arbejde med nogen, der har andre syn på det gode liv og den gode barndom end én selv. Familierådgiver og VISO-specialist Farwha Nielsen peger i den sammenhæng på vigtigheden af, at rådgiveren er opmærksom på, hvilken forståelse af fx familie og opdragelse man selv har med som rådgiver, og at der kan være andre forståelser på spil, som ikke nødvendigvis er forkerte, men som adskiller sig fra ens egne.

Det er et gennemgående perspektiv blandt kommunerne, at det helt grundlæggende handler om at være ydmyg, nysgerrig og åben over for familien i disse sager. De pointerer samtidig, at det princip gælder i alle sager, men at det er ekstra vigtigt og nødvendigt i sager om familier med ikke-vestlig baggrund. Som det fremgår af følgende citat:

Citat: "Jeg tror også lidt, altså, det kan være forskelligt, ud fra hvilken tilgang man har og sådan noget, men ydmyghed, lad være med at komme ud og virke som om, at du ved alt, fordi du er kommune. Tag skoene af inden du går ind, de klassiske ting, hils pænt og spørg: 'Er det okay, jeg kommer ind nu?'. Du ved den der almene respekt, møde dem lidt i deres kultur med en almen respekt for dem." (Rådgiver) Citat slut.

Ifølge kommunerne handler det om at se familien i dens kontekst og prøve at forstå, hvad der er på spil i familien og hvorfor. Ph.d. og adjungeret lektor Marianne Skytte peger på, at når vi opfatter, at nogen ligner os selv, er der en væsentlig sandsynlighed for, at vi forklarer deres adfærd med den situation, de står i, mens der derimod er en væsentlig sandsynlighed for, at vi forklarer adfærd med personlige egenskaber eller kultur, når der er tale om mennesker, vi ikke opfatter ligner os selv. At nogen er fra Somalia eller er muslim kan fx godt være en del af forklaringen, men Marianne Skytte pointerer, at der formentlig også er alt muligt andet i spil, fx økonomi, familierelationer, uddannelse mv. Marianne Skytte mener derfor, at rådgiverne altid skal insistere på at se på den enkelte og på konteksten. Den tilgang kommer fx til udtryk i en af rådgivernes beskrivelse af en samtale med en mor:

Citat: "Det er det her med, at man prøver at få forståelsen og ikke bare antage, at man allerede har forståelsen - virkelig får spurgt ind. Altså jeg har siddet med en mor i dag, hvor far har gennembanket hende. Hun er taget hjem og er hjemme nu - altså det er der også mange i en vestlig-dansk familie, der gør - men hvad er på spil her? Hvad gør, at du kommer hjem? Din familie er kristen, og din mands familie er hindu, okay, kan du fortælle mig lidt om din mands oprindelse - kan du gøre mig klog på, hvad der sker ovre i hans familie, og hvad der er vigtigt i din familie, hvor er I henne? Er det sådan en ultra traditionel familie? Det kan give en forståelse af, om mor faktisk er taget hjem, fordi hun skal tage hjem, eller hvad er det? Og så kan man som rådgiver måske bedre forstå, hvor man skal sætte en indsats ind. Så det er jo lidt det her med at få spurgt ind og finde ud af og være nysgerrig, fordi vi er jo dybt bekymrede, altså dybt, dybt bekymrede." (Rådgiver) Citat slut.

Flere kommuner beskriver, at de ofte også forbereder sig ved at læse og opsøge erfaring om forskellige kulturelle baggrunde for på den måde at understøtte deres egen kulturforståelse. Dermed kan de bedre sætte sig ind i familiens situation. Det er primært den enkelte rådgiver,

som gør dette, men enkelte af kommunerne, vi har talt med, fortæller om fælles kompetenceudvikling i kommunen. I en kommune har de for eksempel haft et fælles oplæg af VISO-specialist Farwha Nielsen, mens de i anden kommune har haft et særligt kursus i deres modtagelse om underretninger om familier med ikke-vestlig baggrund.

Infoboks: OPSØGE VIDEN HOS ANDRE FAGPERSONER

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at forståelsen for kulturforskelle fylder en del i kommunens arbejde med familien. Blandt andet opsøger rådgiveren kommunens psykolog omkring vedkommendes erfaring med familiens kulturelle baggrund for på den måde bedre at kunne forstå dynamikken i familien. Infoboks slut.

Tilgang til familiernes kollektivistiske livsform

Med udgangspunkt i, at flere af de ikke-vestlige familier ofte har en mere kollektivistisk livsform, beskriver kommunerne, at de ofte laver en øget og anderledes netværksafdækning, hvor de vurderer, hvem der står for opdragelsen, hvem der med fordel kan inddrages i sagsarbejdet, samt hvilke ressourcer familierne kan trække på. En rådgiver forklarer det her:

Citat: "Hele den her netværksafdækning er anderledes. Vi afsøger, om der er nogle ressourcer, man kan bruge aktivt. Man leder måske i højere grad efter risikoen, end man gør i de vestlige familier. Fordi der er ofte nogen, der sidder og styrer familien, og det er sjældent, det er mor og far, der har det sidste ord. Altså det er også en måde at finde ud af, hvad det er for nogle kræfter, der er i spil." (Rådgiver) Citat slut.

Tilgang til familiernes børneopdragelse

Kommunerne forsøger oftest at løse udfordringer i forhold til særligt børneopdragelse ved at oplyse familierne. Kommunerne beskriver fx, at de prøver at forklare og formidle, at vold mod børn er ulovlig, og ikke en hensigtsmæssig måde at irettesætte på, og at søvn er en vigtig del af børns udvikling.

I en kommune har de fx familieguiden, som oplyser nyankomne om danske forhold kultur:

Citat: "De bliver informeret om de helt basale ting. Vi skal også huske på, at i Danmark er det ikke så mange år siden, at revselsesretten blev ophævet. Og det er den jo bare ikke så mange steder. Det er noget af det, vi skal gøre tydeligt fra starten, at man ikke må slå sine børn som led i opdragelsen her i Danmark, ikke ruske dem, skubbe til dem, slå til dem med flad hånd hverken i numsen eller på siden af hovedet. Så det er noget af det første, vi griber fat i." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: DIALOG OM REGLERNE I DANMARK OG KOMMUNENS ROLLE

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at både rådgiver og familiebehandler i dialogen med moren forsøger at vejlede hende om det danske system, og forståelsen af omsorg for børn, og hvilke krav der derfor stilles til forældreene. Følgende fremgår af et brev fra familiebehandleren til rådgiveren i sagsakterne:

Citat: "Jeg snakkede med hende om, at hun ikke er den eneste, der har det svært med den danske lovgivning, da vi har en streng lovgivning omkring især børn, og at det er noget vi går op i på en anden måde i Danmark end i hendes oprindelsesland". Citat slut. Infoboks slut.

Dialog med familierne

Sprog er en af de helt store udfordringer i sager med familier med ikke-vestlig baggrund. Håndteringen af sprog som udfordring involverer som oftest brug af tolk. Som tidligere beskrevet er der ifølge kommunerne en række forhold ved brug af tolk, som gør håndteringen af sprog svær. Udfordringerne indebærer få tilgængelige tolke med de rette kompetencer, manglende professionalisme fra tolkens side, samt at tolken kan være del af familiens netværk, hvilket er problematisk i forhold til, at der er tale om private forhold omfattet af tavshedspligt.

Generelt ser kommunerne ikke en let løsning på udfordringerne ved brug af tolk.

I enkelte kommuner er de begyndt at arbejde med tolkning via telefon, så udbuddet af tolke bliver større for den enkelte kommune. Det kan have en positiv betydning for at finde en professionel tolk med de rette kompetencer, som ikke er i familiens netværk, da det giver mulighed for at bruge tolke, der bor længere væk. Det er dog ikke altid løsningen at bruge telefontolk, da nogle familier kan blive utrygge ved, at de ikke kan se vedkommende, og da det ikke nødvendigvis løser problemet med, at tolken er i familiens netværk. Her kan videotolkning måske være en løsning, det er dog ikke noget, de interviewede kommuner selv har italesat.

Infoboks: BRUG AF TELEFONTOLK VED AKUT BEHOV

I en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det af sagsakterne, at der altid bruges tolk ved møder og samtaler med forældrene. I flere tilfælde benytter kommunen også telefontolkning. Det sker fx ved hjemmebesøg samme dag, som der er blevet gennemført en retsmedicinsk undersøgelse af Abu efter mistanke om vold. Infoboks slut.

I en kommune har de valgt at have deres egne tolke ansat for at håndtere nogle af disse udfordringer, herunder særligt udfordringen i forhold til kvalitet og tryghed for familien:

Citat: "Vi forsøger at have nogle tolke ansat selv, dels for at øge kvaliteten og prøve og styrke den, og så have dialogen med vores tolke, altså hvordan er man tolk, og hvad er etikken omkring at tolke. Samtidig er det også for at forsøge at skabe noget tryghed for familierne, så det ikke er en ny person hver gang." (Rådgiver) Citat slut.

I de kommuner, vi har talt med, benytter rådgiverne sig også af kollegaer, der kan det pågældende sprog, som familien taler. Det er dog langt fra en mulighed i alle sager, og arbejdsgangene og ressourcerne er heller ikke nødvendigvis indrettet til dette. Brugen af kollegaer uddybes i afsnittet længere nede om behov for kompetencer.

Kommunens rolle og ansvar

For at overkomme en eventuelt lukkethed, mistillid til kommunen eller manglende forståelse af kommunens rolle beskriver flere kommuner, at de er mere opsøgende og vedholdende i kontakten med familierne. Det betyder, at de holder hyppigere møder med familierne, og at de fx afholder flere hjemmebesøg end i andre typer sager. Det handler bl.a. om at skabe tryghed for familien, og at man ikke nødvendigvis kan forvente, at familien læser beskeder i e-Boks og blot møder op hos kommunen.

Afholdelse af flere møder tager tid og ressourcer, og ifølge kommunerne er det nødvendigt at tage sig tid til at opbygge en tillidsfuld relation, hvor medarbejdere gør sig umage med at lytte til familiens perspektiver. I den forbindelse nævner flere også betydningen af at få kontakt til nytilkomne familier så tidligt som muligt og dermed etablere en tidlig relation. Det kan være et vigtigt afsæt for samarbejdet, hvis der opstår bekymring for børnene. Adspurgt til, hvordan to rådgivere i hver sin kommune arbejder med udfordringerne, svarer den ene:

Citat: "Altså jeg vil sige - det er lidt svært. Med tiden lærer man familierne at kende, og de lærer en som rådgiver at kende. Altså at man er et professionelt menneske, som de kan have en relation til. Men jeg synes, hvis man kan spørge ind til nogle ting, være åben. Fx hvis familien fejrer Eid, så kan man spørge ind til det og vise, at man har en forståelse for forskellige religioner og kulturer. Men det er ikke noget, man kan vise på én samtale. At være sød og anerkendende i sin tilgang og vise den slags interesse kan ikke ske på én samtale. Det tager tid, og det behov er der ikke på samme måde med familier med vestlig baggrund." (Rådgiver) Citat slut.

Den anden rådgiver fortæller, hvordan det kræver tid at oversætte begreber og kultur og opnå en fælles forståelse med familierne:

Citat: "Der er også det her med at gå ind til sagerne og vide, at vi ikke kan bruge de samme begreber på den der helt normative måde, hvor man bare siger "trivsel", altså hvad er trivsel? Det er ikke et begreb, man har i Syrien. Hvad er det, man forstår ved det? Så det er sådan et kulturelt oversættelsesarbejde langt hen ad vejen. Og det kræver rigtig meget relation, det kræver rigtig meget tid, det er i hvert fald helt klart min erfaring og meget mere end med en vestlig, dansk familie. Hvor man nemmere får den der kontrakt, 'jamen vi taler på samme platform'. Det kan man ikke forvente her. Så det er meget det med at gå mange skridt tilbage i ens forforståelse, og så virkelig få sat ind i kommunikationen på det rigtige sted. Og så få bygget på og få forklaret begreberne, og hvorfor vi er bekymrede. For det ville man måske ikke være i hjemlandet." (Rådgiver) Citat slut.

Vigtigheden af relationen i arbejdet med familiens problematikker betyder også, at enkelte kommuner fremhæver betydningen af færre fagpersoner i familien. Når man ikke kan sproget og har svært ved at forstå systemet, kan det være sværere end for andre at forstå, hvem de forskellige fagpersoner er (rådgiver, familiebehandler, kontaktperson med videre) – det betyder, at kommunerne forsøger at få så få fagpersoner ind i familien som muligt. Det kan også være, at man i højere grad benytter sig af almenområdet eller en person i boligområdet, som familien i forvejen kender.

Infoboks: TIDLIGERE TOLK SOM STØTTEPERSON

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at kommunen har stort fokus på, at forældrene skal føle sig så trygge som muligt i forhold til anbringelsen af deres datter. Efter ønske fra forældrene prioriterer kommunen fx at bevilge forældrene deres oprindelige tolk som § 54 støtteperson, da forældrene har en god relation til tolken. Infoboks slut.

BEHOV FOR SÆRLIGE KOMPETENCER

At kunne udøve den særlige tilgang til familierne skitseret i foregående afsnit kræver dels, at man har en særlig interesse og motivation for den type sager, dels at man har viden og erfaring på området. Desuden kan egen kulturelle og sproglige baggrund som rådgiver bringes

i spil på en hensigtsmæssig måde. Behovet for særlige kompetencer har betydning for organisering og fordeling af sagerne i de interviewede kommuner.

Fordeling af sager

I de interviewede kommuner er der forskellig praksis for, hvordan de sager, hvor familien har ikke-vestlig baggrund, fordeles mellem rådgivere. Familiens problemstilling spiller her også ind i fordelingen.

Særlig enhed

I en af de kommuner, vi har talt med, har de valgt at etablere en særlig enhed, som udelukkende arbejder med borgere med oprindelse uden for EU, og som har komplekse problemstillinger. Baggrunden for etableringen af den særlige enhed er, at man ønsker at opretholde et vist niveau af specialistviden på området.

Fordelen ved denne enhed er, at man opbygger og fastholder erfaring og har mulighed for at give de rådgivere, som har særlig interesse for området, en mulighed for udelukkende at specialisere sig i disse typer sager, hvilket kommunen oplever har en positiv betydning for sagsbehandlingen:

Citat: "Jeg tænker, at det her med det særlige team, altså det gør jo, at så vælger man jo det her område til, fordi man synes, at det er interessant, og det tror jeg, at sagsbehandlingen bliver mange gange bedre af, end hvis man sidder i et team, hvor man tilfældigt får nogle af de her sager, som man bliver mega usikker på, og vi er ude i noget kulturelt, som man ikke ved en masse om." (Rådgiver) Citat slut.

Ifølge VISO kan det også give mening at have en særlig gruppe medarbejdere, der har mere erfaring med og viden om målgruppen. Dette med blik for den særlige viden om målgruppen, der kan være behov for i mødet med familierne.

Muligheden for at oprette en særlig enhed med flere medarbejdere kræver ifølge nogle af kommunerne et vis antal sager på området, for at det ikke bliver for sårbart i forhold til eksempelvis sygdom og medarbejderudskiftning, at det kun er få, som sidder med den særlige viden.

For enkelte af de kommuner, som ikke har organiseret sig i særlige enheder, handler det ikke så meget om antallet af sager, men mere om en bekymring for stigmatisering, forudindtagethed eller normskred, hvis man, som rådgiver, udelukkende arbejder med en målgruppe baseret på deres etnicitet:

Citat: "Jeg tænker også, at det er rart med en viden omkring det, de kommer fra, for ligesom at kunne tale med dem og forstå dem bedst muligt. Samtidig så tænker jeg også, at der er en balancegang i heller ikke at have en forudindtagethed. Det kan godt være, at det umiddelbart ligner, at du kommer fra Vietnam ligesom dem vi talte med i sidste uge, og vi nu har erfaring med gennem en årrække, men at se dem lige præcis, som den familie de er. Vi arbejder med udgangspunkt i, hvad I er for en familie, og hvad I har brug for hjemme hos jer, og det er jo slet ikke alt der, der handler om, at man kommer fra et andet land." (Rådgiver) Citat slut.

Infoboks: UNDGÅ STIMATISERING

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at en mor er bekymret for stigmatisering grundet hendes oprindelsesland, fordi hendes sag behandles i en særlig etnisk enhed. Direkte adspurgt forklarer rådgiveren, at den særlige enhed er opstået ud fra et ønske om at undgå morens bekymring – nemlig at undgå at falde i stereotype og generaliserende vurderinger af borgere med anden etnisk herkomst end dansk. Rådgivere i den særlige enhed er særligt vidende omkring andre kulturer og håbet er, at håndteringen af underretninger sker uden diskrimination og uden, at der rådgives og vurderes uden at have kendskab til de kulturelle forskelle. Infoboks slut.

Kommunerne giver generelt udtryk for, at de i deres daglige arbejde lægger vægt på ikke at generalisere ud fra folks oprindelsesland. De udtrykker, at det er de individuelle problemstillinger i den enkelte familie, som er udgangspunktet for deres arbejde. Det gælder både for de kommuner, som har særlige enheder til at håndtere sager om familier med ikke-vestlig baggrund, og de kommuner, som ikke har.

Fordeling efter interesse og erfaring

De kommuner, hvor de ikke har en særlig enhed, fordeler sagerne forskelligt. Det kan være efter CPR-numre, efter et særligt distrikt i kommunen, eller efter tid. Derudover nævner de fleste kommuner, at man i forbindelse med fordelingen af sager også imødekommer rådgivere, som er særligt motiverede for at arbejde med den her type sager:

”Man kan selv melde sig på banen - Svarende til, at hvis man har en særlig interesse for spædbarnsanbringelser, så prøver vi så vidt muligt at inddele efter det, fordi det giver mening, at familien også bliver mødt med nogen med en stor motivation på området, og det selvfølgelig også handler om, at rådgiverne kan sidde der, hvor de oplever den største motivation, så det er ikke for at inddele det, men så opnår de så også en større erfaring ift. den problematik.” (Rådgiver)

Erfaring med lignede sager er ofte også et forhold, som tænkes ind i fordelingen af sagerne. Hvis der er enkelte rådgivere, som har en særlig erfaring, kan sagen ende der. En rådgiver oplever det fx således:

”Personligt har jeg oplevet at være blevet prikket engang imellem med to-sprogs-familierne, fordi jeg har en privat mangeårig erfaring. Så har min teamleder prikket og spurgt, om jeg kunne overtage en periode og se, om jeg kunne komme ind i den her familie. Jeg tænker, at grunden til, at jeg er blevet prikket, er fordi, jeg har kulturforståelsen, så jeg bedre vil kunne gå ind og arbejde i familien. Så jeg har en oplevelse af, at det er mere båret af erfaring, også hvis man er løbet tør for kræfter i familier, men det er ikke kun til ikke-vestlige familier, det er bare generelt, at vi gør det.” (Rådgiver)

Også rådgivernes egen kulturelle og sproglige baggrund kan bringes i spil i håndteringen af de identificerede udfordringer og dilemmaer, som findes i en række af de her sager med familier med ikke-vestlig baggrund.

En rådgiver med dansk baggrund oplever, hvordan en fagperson med anden kulturel baggrund har en positiv betydning i arbejdet med familien:

”Jeg har en familie, som jeg har haft igennem et års tid, hvor jeg aldrig har kunnet komme tæt på dem, så havde jeg en VISO-konsulent på, som havde anden baggrund end dansk.

Bare det, at hun var i lokalet, gjorde en kæmpe forskel. Familien kunne tale mere åbent, fordi de følte, at hun kunne forstå dem. Der kan jeg godt mærke, at der skal jeg kæmpe lidt mere og arbejde hårdere for at vise, hvem jeg er som rådgiver. Vise at jeg godt kan forstå dem, at jeg ikke kommer med de domme, som de tror. Det er ikke altid fordi de ikke vil samarbejde. Jeg tror bare, de har andre bekymringer, som vi ikke kan sætte os ind i.”
(Rådgiver)

En anden rådgiver, som selv har ikke-vestlig baggrund, beskriver, hvordan han aktivt bruger sin baggrund i sit arbejde, og at han oplever, at det har en positiv betydning for arbejdet med familierne.

”Så ser de mig ved indgangen, fordi de ikke har lagt mærke til mit navn i indkaldelsen - og der lægger de mærke til min hudfarve, min baggrund, eller min kulturelle baggrund - så oplever jeg nogle gange, at de ændrer sig en lille smule der, fordi jeg fornemmer på dem, at de tænker, ok, der er en person der, som måske ved, hvordan vi er, hvordan vi lever, det giver dem noget tryghed. Og så går vi ind og får afklaret alle de spørgsmål, de har, og så plejer de at være lidt mere rolige derefter.” (Rådgiver)

Kommunerne fortæller, at rådgiverne ofte bruger hinanden meget i disse sager, enten på sparringsmøder eller bilateralt, og særlig deres kollegaer, som har særlig viden, baggrund eller sprog.

Særlige procedurer

Ifølge VISO har nogle af de kommuner, der har mange familier med ikke-vestlig baggrund, lavet en handleguide på området og uddanner sagsbehandlere i området.

Generelt beskriver de kommuner, vi har talt med, at de benytter de samme skriftlige procedurer og udredningsværktøjer i sager med familier med ikke-vestlig baggrund, som på området for udsatte børn generelt.

I en kommune har de en stor andel med ikke-vestlig baggrund og giver derfor udtryk for, at det ikke vil give mening med særlige procedurer, da det vil dække så stor en del af deres borgergruppe.

VISO vurderer, at der med fordel kunne være nogle specialiserede udredningsværktøjer i forhold til målgruppen. Det handler fx om vurdering af forældrekompetencer eller andet, hvor sprog og kultur spiller en væsentlig rolle i forståelsen af testen/udredningen.

Specifikke problemstillinger kan kræve særlige procedurer

Som tidligere beskrevet fortæller kommunerne, at de arbejder en smule anderledes med netværksafdækning i den her type sager, og fx har skabeloner for inddragelse af netværket. Det bruges også generelt, men rådgiverne er særlig opmærksomme på at bruge det i familier med ikke-vestlig baggrund, da netværket ofte spiller en stor og anden rolle i mange af de her sager, som tidligere beskrevet i kapitel 2.

På nogle områder nævner enkelte kommuner, at de har nogle specifikke procedurer, hvor sager med familier med ikke-vestlig baggrund dominerer. Det er for eksempel, når det gælder æresrelaterede sager. Her nævner kommunerne, at de særligt arbejder med at identificere både ressourcer og risikofaktorer i netværket, som for eksempel kan have betydning for, om

familien skal på krisecenter eller eventuelt flyttes til en anden by i Danmark, hvor de ikke har et netværk. Det kan både gælde action cards og manualer, men også behovet for særlige samarbejdspartnere. Dette beskrives i næste afsnit.

Særlige samarbejdspartnere og tilbudsvifte

Kommunerne benytter forskellige samarbejdspartnere, både interne i kommunen som SSP (SSP er et samarbejde mellem skole, sociale myndigheder og politi, som har til formål at forebygge kriminalitet blandt børn og unge) og eksterne såsom VISO og de regionale sikkerhedskonsulenter.

Kommunerne fremhæver desuden deres brug af udførere med særlig viden om målgruppen.

Samarbejde med SSP og VISO som i alle andre sager

Når snakken falder på samarbejdspartnere nævner de fleste kommuner SSP og gadeplansmedarbejdere. Her har de et godt samarbejde om nogle af denne type sager – særligt hvor der er større børn og unge. Det er dog ikke noget, som gælder særligt for børn og unge med ikke-vestlig baggrund.

VISO nævner, at kommuner generelt skal være bedre til at trække viden fra fx klubber i boligområder, boligsociale medarbejdere, SSP og andre gadeplansmedarbejdere ind i sagerne for eksempel i den børnefaglige undersøgelse, når de har brug for hjælp til at udrede.

Kommunerne nævner, at de benytter VISO til de komplekse sager, men at det heller ikke er noget særligt for denne målgruppe, men gælder for alle komplekse sager.

Behov for sikkerhedskonsulenter i sager om negativ social kontrol

Når det drejer sig om sager med negativ social kontrol og æresrelateret vold fremhæver kommunerne deres brug af de regionale sikkerhedskonsulenter (Styrelsen for International Rekruttering og Integration har etableret et nationalt team af sikkerhedskonsulenter, der yder gratis sparring og rådgivning i konkrete sager for borgere såvel som fagpersoner. En sikkerhedskonsulent kan hjælpe med at vurdere, hvor alvorlig en trussel er og give råd om, hvordan sikkerheden kan øges for personer, der er udsat for konflikt.). Det handler primært om hjælp til risikovurderinger, som en kommune forklarer her:

”Lige nu bruger vi meget Etnisk Konsulentteam i forbindelse med risikovurderinger af negativ social kontrol, eller trusselsniveau for kvinder med anden etnisk baggrund, som er brudt ud af et kontrollerende miljø. Vi har relativt ofte dialog med dem for at lave en mindre udredning af, i hvor høj grad de her kvinder og deres børn er i risiko. Det er et eksempel på, at vi har noget særligt for den målgruppe, det kunne ligeså godt være på danske børn og unge, vil jeg sige, men fordi der er så mange, som har været underlagt negativ social kontrol, som primært er kommet til og ikke født her, så bruger vi meget Etnisk Konsulentteam, som har meget erfaring med det her.” (Rådgiver)

Infoboks: NEGATIV SOCIAL KONTROL

Negativ social kontrol refererer til handlinger, styring, kontrol eller sanktioner, der i væsentlig grad hæmmer eller begrænser den enkeltes livsudfoldelse, adfærd, valg og rettigheder. Det kan for eksempel være kontrol eller restriktioner i forhold til livsstil, fritidsaktiviteter, sociale relationer, valg af ægtefælle eller retten til at bestemme over sin egen krop.

Kilde: Forebyggelse og bekæmpelse af ekstremisme og radikalisering. National handlingsplan (Regeringen 2016). infoboks slut.

Udførere med særlig viden om målgruppen

Flere kommuner beskriver, at de tilknytter en 'brobygger' mellem familien og myndighed. Nogle kommuner bruger fagpersoner, for eksempel familiebehandlere og personale på opholdssteder, som har en særlig kulturel forståelse og/eller taler samme sprog som familien, mens andre bruger civilsamfundet eller almenområdet, som ofte har mulighed for at have en tættere relation til familien i det daglige.

En rådgiver fremhæver fordelene ved fx at bruge en særlig familiebehandler:

"Vi har nogle, der arbejder særligt med de her familier med ikke-vestlig baggrund, der har noget særlig viden om kultur og sproglige kompetencer, som vi matcher familierne med. Fordelen ved det er jo absolut, at dem, der kommer ud i familierne, ofte kan sproget, så man er fri for at gå igennem en tolk, så man netop kan få de der snakke med nuancer i sproget og ikke skal igennem en tredje person." (Rådgiver)

Der kan også være tale om for eksempel psykologer og traumeterapeuter, som kan teste specifikt for traumer, som er et af de forhold, som kan karakteriserer sager med familier med ikke-vestlig baggrund, som tidligere beskrevet i kapitel 2.

Caseboks: BRUG AF SAMVÆRSKONSULENT MED SÆRLIG INDSIGT

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at kommunen på et tidspunkt skifter samværskonsulent, så moren får en urdualende samværskonsulent, hvilket gør samværet nemmere. Datteren Sarah taler ikke urdu, hvilket gør kommunikationen mellem moren og Sarah svær, idet hendes danske heller ikke er så stærkt. Caseboks slut.

Kapitel 4: Mulige årsager til flere underretninger og sjældnere anbringelse

Dette kapitel handler om mulige årsager til, at der, som beskrevet i rapportens indledning, oftere underrettes om børn og unge med ikke-vestlig baggrund, og hvorfor underretningerne blandt de 0-5-årige sjældnere fører til anbringelser.

Kapitlet bygger på kommunernes og eksperternes bud på, hvad der kan være mulige årsager til tendensen, når de bliver adspurgt direkte. Da vi beder dem forholde sig til en landsækkende tendens, der rækker ud over deres egen praksis, er der alene tale om *bud* på mulige forklaringer – bud der er baseret på deres personlige erfaringer og faglighed.

HOVEDPUNKTER I KAPITEL 4

De interviewede kommuner og eksperter har en række bud på, hvad der kan være mulige forklaringer på, at der underrettes forholdsmæssigt mere om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. De mest fremherskende af dem er:

1. Manglende forståelse for en anderledes adfærd kan føre til underretninger. Interviewpersonerne oplever, at der i flere tilfælde ligger fordomme, overfortolkning eller misforståelser bag de underretninger, de modtager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.
2. Sproglige barrierer kan vanskeliggøre samarbejdet mellem eksempelvis skoler/dagtilbud og familierne, og det kan ifølge nogle kommuner føre til, at almenområdet somme tider underretter hurtigere på børn og unge med ikke-vestlig baggrund.
3. Fravær eller udeblivelse fra børnetandpleje, daginstitution eller skole fremhæves som noget, der oftere fører til underretninger om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.
4. Traumer hos forældrene grundet oplevelser i hjemlandet kan føre til problemer med at varetage omsorgen for børnene.
5. Fysisk afstraffelse som del af opdragelsen er ifølge flere af interviewpersonerne mere udbredt blandt familier med ikke-vestlig baggrund og kan være med til at forklare en del af mønstret med flere underretninger.

En del af dette kan også tænkes at være med til at forklare, hvorfor underretningerne sjældnere fører til en anbringelse, når det drejer sig om 0-5 årige med ikke-vestlig baggrund sammenlignet med 0-5 årige med vestlig baggrund - eksempelvis at en underretning baseret på misforståelser eller overfortolkning ikke fører til en anbringelse. Andre forklaringer kan ifølge interviewpersonerne være:

6. Familier med ikke-vestlig baggrund har ifølge flere af interviewpersonerne i langt højere grad pårørende, der træder til og hjælper, når det står klart, at forældrene ikke kan klare det alene, og at alternativet kan være en anbringelse.
7. Hensyn til bevaring af modersmål, kultur og relationer til den biologiske familie kan gøre, at man i nogle tilfælde vælger at lave indsatser i hjemmet frem for at anbringe. Det skyldes, at en anbringelse vil være et større indgreb for børnene, hvis det betyder, at de mister deres modersmål, kultur og relationer til deres biologiske familie.

8. Det kan være sværere at oplyse sagen tilstrækkeligt til, at man kan vurdere, om en anbringelse er nødvendig, fordi det som rådgiver kan være sværere at blive lukket ind i familier med ikke-vestlig baggrund.
9. Det kan være sværere at få samtykke til en anbringelse fra forældrene, når der er tale om en familie med ikke-vestlig baggrund, hvilket kan være en af forklaringerne på færre frivillige anbringelser.

FLERE UNDERRETNINGER

De interviewede eksperter og kommuner har en række bud på, hvad der kan være mulige forklaringer på, at der oftere bliver underrettet om børn og unge med ikke-vestlig baggrund sammenlignet med børn og unge med vestlig baggrund.

Sager med børn og unge med ikke-vestlig baggrund kan som tidligere beskrevet ifølge kommunerne være karakteriseret ved, at nogle af familierne er mere lukkede over for kommunen og ikke i lige så høj grad ser hjælp fra kommunen som en mulighed, som familier med dansk baggrund. Selvom kommunerne ikke har påpeget den sammenhæng i interviewene, kan det tænkes, at sagerne på grund af nogle familiers manglende systemkendskab oftere starter med en underretning frem for en henvendelse fra familien selv om behov for hjælp.

I det følgende præsenterer vi de mulige forklaringer, som kommunerne er kommet med. Vi præsenterer de mulige forklaringer, som bliver nævnt i mere end én kommune eller af mere end én interviewperson.

Fordomme, overfortolkning og misforståelser

De interviewede kommuner nævner manglende forståelse for en anderledes adfærd som en af årsagerne til underretninger om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. De oplever, at der i flere tilfælde ligger fordomme, overfortolkning eller misforståelser bag de underretninger, de modtager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.

Som eksempler på underretninger, de har oplevet udspringe af fordomme, overfortolkning eller misforståelser, nævner de blandt andet manglende rugbrød i madkassen, forældre der kørte i dyre biler, hvilket af underretter blev tolket som udtryk for, at familien måtte være kriminel, samt højlydt talen, der af underretter blev tolket som højt konfliktniveau i familien. Sidstnævnte bliver i én kommune forklaret på følgende måde:

“Vi havde nogle vietnamesiske familier, hvor vi blev ved med at få underretninger på, at de simpelthen var så højlydte. Men det var bare, fordi de havde familie på besøg, og der var ikke nogen børn, der ikke havde det godt. Så der kan også være noget i de der underretninger, som skyldes misforståelser fra andre, der ser noget. Ikke at det er hele forklaringen, men der er i hvert fald nogle gange, hvor vi lige skal finde ud af, hvorfor råber, skriger og larmer I?” (Rådgiver)

Sproglige misforståelser bliver også fremhævet som noget, der kan føre til underretninger, fordi man eksempelvis får en fejlagtig opfattelse af, at barnet bliver udsat for vold:

"Der er noget omkring sprog. I nogle kulturer bruger man ordet slå i variationer, så et barn kan udtrykke, at det bliver slået, men betydningen er, at personen gjorde dem kede af det eller gjorde dem vrede. Særligt i nogle af de indiske sprog kan ordet slå bruges på en anden måde end på dansk - det får vi be- eller afkræftet sammen med barnet. Den type underretninger står for en relativt høj andel." (Rådgiver)

Sproglige barrierer for samarbejdet

Sproglige barrierer kan vanskeliggøre samarbejdet mellem eksempelvis skoler/dagtilbud og familierne, og det kan ifølge nogle kommuner føre til, at almenområdet somme tider underretter hurtigere om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. Det kan fx være en familie, der ikke forstår en besked om, at det er vigtigt at komme i skole til tiden, eller som ikke forstår invitationerne til skolens fællesarrangementer. I en af kommunerne beskriver en rådgiver problematikken på følgende måde:

"Der hvor vi sådan har en anke imod nogle af vores samarbejdspartnere en gang imellem, det er, hvor de ikke selv får snakket med familierne om det forud for, at de laver en underretning, fordi samarbejdet er besværligt, eller fordi kultur og sprogbarrierer kan være forstyrrende." (Rådgiver)

Rådgiveren oplever, at det nogle gange kan være "den lette løsning" for almenområdet at sende en underretning til forvaltningen, når kommunikationen med familien er svær, selvom problemet kunne være blevet løst i samarbejdet mellem skolen eller daginstitutionen og familien.

Fravær eller udeblivelse

De fleste af de interviewede kommuner og en af de interviewede eksperter nævner fravær eller udeblivelse fra børnetandpleje, daginstitution eller skole som noget, der oftere fører til underretninger om børn og unge med ikke-vestlig baggrund sammenlignet med børn og unge med vestlig baggrund.

Det kan eksempelvis være børn, der er omfattet af krav om 30 timers obligatorisk sprogstimulering i daginstitution ugentligt, og som ikke overholder kravet til timeantallet. Eller en familie, der er rejst til hjemlandet for en kortere periode og ikke har været opmærksomme på, at skolen skulle have besked:

"Jeg har oplevet, at en skole var ude at banke på, fordi de tænkte, at den her familie ikke har svaret i to uger, så de blev bekymret og var ude at se, om der var sket dem noget, og så kommer der en underretning til mig. Familien kender så ikke det her med, at man skal informere skolen om, at der er sket noget akut, og vi er taget til Tyskland til en begravelse eller noget. Der tænker man, at der er en familie med børn, der er forsvundet. Men så kommer de tilbage efter to uger. Det er jo også noget, vi oplever at få underretninger på." (Rådgiver)

Caseboks: UDEBLIVELSE FRA TANDLÆGE OG SKOLE

I en af de gennemgåede sager er der, dels en underretning fra tandplejen om, at Abbas er udeblevet fra en aftalt tid, dels en underretning fra skolen om en bekymring om Abbas' fravær og manglende trivsel.

Udsathed grundet traumer

Et andet udbredt perspektiv blandt interviewkommunerne er, at traumer hos forældrene grundet oplevelser i hjemlandet eller under flugten kan føre til problemer med at varetage omsorgen for børnene, og at det kan være en del af forklaringen på, at der oftere underrettes om børn og unge med ikke-vestlig baggrund:

”Mange underretninger hos os kan vi jo nok føre tilbage til, at det har været en udsat familie i hjemlandet eller til traumer i forbindelse med flugten. Det er jo også børn, som er født og opvokset her, men hvor forældrene går rundt med noget PTSD, som jo smitter af på de her børn, fordi de aldrig har fået hjælp til at håndtere det.” (Rådgiver)

Caseboks: TRAUMATISERENDE FORTID

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at familien kommer fra et land med krig, og at faren i flere perioder har været adskilt fra sine sønner. Før flugten til Danmark har faren boet midlertidigt i flere forskellige lande. Faren beskrives med psykiske vanskeligheder og diagnosticeres med PTSD. Farens tilstand kolliderer med sønnen Davitis tiltagende udadreagerende adfærd, og efter et par år bliver Daviti anbragt. Det skyldes blandt andet, at faren i afmagt bliver fysisk voldelig over for Daviti.

Vold som opdragelsesform

I nogle kommuner fremhæver de vold mod barnet som noget, der relativt oftere underrettes om i familier med ikke-vestlig baggrund:

”Der er stadig nogle opdragelsesmønstre i spil, som leder til, at børn kan få en markering eller en strafaktion, som gør rigtig ondt eller gør dem rigtigt kede af det, hvilket vi jo sidestiller med psykisk vold. Eller fysisk vold. Dem er der en høj andel af, og de kommer oftere i de her familier end i de danske.” (Rådgiver)

Som det fremgår af citatet bliver volden begrundet med et anderledes opdragelsesmønster. Som vi har beskrevet i kapitel 2 og 3, bliver det dermed kommunens ansvar at lære forældrene en anden måde at adfærdsregulere deres børn end med vold.

SJÆLDNERE ANBRINGELSE

Som det fremgår af afsnittet ovenfor, har de interviewede kommuner og eksperter en række bud på, hvad der kan være forklaringen på, at der oftere underrettes om børn og unge med ikke-vestlig baggrund. En del af dette kan også tænkes at være med til at forklare, hvorfor underretningerne sjældnere fører til en anbringelse, når det drejer sig om 0-5 årige med ikke-vestlig baggrund sammenlignet med 0-5 årige med vestlig baggrund - eksempelvis at en underretning baseret på misforståelser eller overfortolkning ikke fører til en anbringelse.

Interviewpersonerne har også en række yderligere bud på, hvad der kan forklare, at underretningerne sjældnere fører til en anbringelse blandt 0-5 årige med ikke-vestlig baggrund. Ligesom i afsnittet ovenfor præsenterer vi også i dette afsnit de bud, som bliver fremsat i mere end én kommune eller af mere end én interviewperson.

Netværket træder til

Et udbredt perspektiv blandt de interviewede kommuner er, at netværket er en del af forklaringen på, at underretninger sjældnere fører til anbringelser for de 0-5 årige med ikke-

vestlig baggrund sammenlignet med samme aldersgruppe med vestlig baggrund. Kommunerne peger på, at familier med ikke-vestlig baggrund i langt højere grad har pårørende, der træder til og hjælper, når det står klart, at forældrene ikke kan klare det alene, og at alternativet kan være en anbringelse. I én kommune bliver det forklaret på følgende måde:

"Jeg ved godt, at jeg sætter det lidt på spidsen, men der kan jo i mange etnisk danske familier være en tendens til at finde en løsning i kommunen, hvis man ikke magter forælderrollen, det er meget mere legitimt. Vi er jo systembørn i Danmark, vi er vant til, at løsninger ligger i det offentlige, det er vores familier ikke. Det er ikke der, de vil finde løsningen, vi har masser af vores familier, hvor eksempelvis søster flytter ind og hjælper mor." (Rådgiver)

Kommunerne beskriver i den forbindelse, at der sjældent er tale om en formel netværksanbringelse, men mere blot hjælp og støtte, som kan kompensere for forældrenes begrænsede forældreevner, og dermed være afgørende for anbringelsesgrundlaget.

Caseboks: NETVÆRKET TRÆDER TIL

Af sagsakterne i en af de sager, vi har gennemgået, fremgår det, at Hassan i en periode bor hos sin mormor, da der er mere stille og roligt end hjemme hos ham selv. Løbende i sagen deltager mormoren, mosteren, morbroren samt svogeren i forskellige netværksmøder. Over to år efter kommunen har fået kendskab til familien bliver Hassans ophold hos mormoren til en formel netværksanbringelse. Caseboks slut.

Bevaring af modersmål, kultur og relationer til biologisk familie

Enkelte interviewpersoner peger også på hensyn til bevaring af modersmål, kultur og relationer til den biologiske familie som en årsag til, at man i nogle tilfælde vælger at lave indsatsen i hjemmet frem for at anbringe, når det handler om mindre børn med ikke-vestlig baggrund. Det kan ske ud fra den begrundelse, at det er svært at finde plejefamilier med samme modersmål som i den familie, barnet anbringes fra, og at risikoen er, at barnet ikke lærer forældrenes modersmål og dermed ikke vil kunne kommunikere med forældrene i fremtiden. I dette perspektiv bliver en anbringelse et større indgreb end for et barn med vestlig baggrund:

"At anbringe Muhammad hos Bente eller Jørgen kommer til at være indgribende på en anden måde, for vi har ikke så mange udenlandske plejefamilier. Så skal der endnu mere til, før det lykkes. Der er også nogle sproglige ting, altså børn der helt mister deres modersmål, fordi vi anbringer dem væk fra familien. Og noget med søskende også: hvis man går ind og anbringer på en familie på seks børn. Du kan ikke anbringe dem samme sted, og man ved noget om, at søskende også er en beskyttelsesfaktor, hvad gør det så, at vi også skal dele dem? Når du så også er anbragt hos nogen, hvor du i starten ikke helt forstår, hvad de siger. Der er nogle ting, der kommer til at virke mere indgribende, som vi selvfølgelig overvejer nøje." (Rådgiver)

Caseboks: FOKUS PÅ AT OPRETHOLDE KULTUR OG MODERSMÅL

I en af de gennemgåede sager fremgår det af sagsakterne, at rådgiveren bruger mange ressourcer på at finde en plejefamilie, som har mulighed for at tage alle tre søskende i familien. At anbringe de tre søskende sammen er et middel til at bevare kultur og

modersmål, så de ikke risikerer at miste relationen til deres biologiske ophav. Da det ikke lykkes for kommunen at finde en egnet plejefamilie, og bekymringen for Jamillas trivsel og udvikling er høj, bliver hun anbragt uden sine ældre søskende. Caseboks slut.

Lukkethed gør det svært at oplyse sagen tilstrækkeligt

Et andet perspektiv er, at det kan være sværere at oplyse sagen tilstrækkeligt til, at man kan vurdere, om en anbringelse er nødvendig. Kommunen skal altid sikre, at der er et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag til at kunne vurdere, om der er grundlag for støtte i familien, men som rådgiver kan det være svært at blive lukket ind i familier med ikke-vestlig baggrund og dermed at få oplysninger, der kan give grundlag for en vurdering. Det er ikke en pointe, som kan genkendes i alle de kommuner, vi har interviewet, men det er et perspektiv, der kommer frem i nogle af interviewene:

”En af grundene kan være, at det kan være sværere at komme ind i familierne, at få viden om familien og få dem til at åbne op om, hvad der foregår, hvad sker der her både hos forældre og børn - der oplever jeg en større distance, som kan gøre det svært (...) Det her med ikke at have adgang til de informationer, man skal bruge for at kunne anbringe, det oplever jeg i højere grad i de ikke-vestlige familier.” (Rådgiver)

Hvis familien ikke vil samarbejde om den børnefaglige undersøgelse, er det vigtigt at være opmærksom på, at den kan udarbejdes uden deres samtykke. At gennemføre den børnefaglige undersøgelse uden samtykke fra forældrene gør det imidlertid ikke nemmere at få adgang til de nødvendige informationer. Ligeledes skal rådgiveren sikre, at den rette støtte bliver iværksat trods de særlige omstændigheder, der kan være i relation til familien.

Caseboks: LUKKETHED

Det fremgår af sagsakterne i en af de gennemgåede sager, at rådgiveren er i tvivl om, hvorvidt 6-årige Elewa kun er påvirket af selve overgrebet, eller også af fx et krav fra familien om stilhed eller hemmeligholdelse af overgrebet og/eller påvirket af skyld og skam, efter overgrebet blev opdaget. Videre fremgår det af sagsakterne, at rådgiveren har fokus på, at der i det videre forløb og indsats skal være særlig støtte, der retter sig mod den skyld og skam samt det loyalitetsdilemma Elewa står i. Caseboks slut.

I et af ekspertinterviewene bliver det peget på, at problemstillingen omkring lukkethed især fremkommer blandt de små børn, fordi deres udfordringer nemmere kan håndteres af familierne selv eller er mindre iøjnefaldende, end når børnene bliver ældre. Dette perspektiv understøttes i et af kommuneinterviewene, hvor en rådgiver udtaler:

”Som lille siger du jo ikke rigtigt noget, og du er underlagt dine forældre. Når du bliver ældre, så kan du begynde at udtale dig og fortælle, hvordan du har det. Det tror jeg har ret stor betydning. Vi har jo også børn, som selv har rettet henvendelse hertil på egen hånd, fordi nu vil de gerne ud af det. Så er de i stand til at ytre sig på egen hånd. Pludselig står de der selv og siger: Nu skal jeg væk fra det her, jeg bliver kvalt, og så er det gerne begrundet i det her kulturforståelse af, hvad skal du med dit liv, og hvem du skal giftes med, og hvad for en uddannelse skal du have, og de må ingenting ift. deres jævnaldrende, og hvad vi ellers hører af forklaringer.” (Rådgiver)

Men der er samtidig også et andet perspektiv, der kommer frem i interviewene, som handler om, at anbringelsen i familier med ikke-vestlig baggrund ofte også først bliver vurderet som nødvendig, når børnene bliver ældre, fordi forældre med ikke-vestlig baggrund, ifølge nogle kommuner og eksperter, ofte er gode til at varetage den basale omsorg for barnet eller få hjælp fra netværket, der kan kompensere for det, de ikke selv kan give. Men at den følelsesmæssige vejledning kan være sværere for forældrene, når børnene bliver ældre.

Manglende samtykke til anbringelse

Enkelte interviewpersoner giver udtryk for, at det kan være sværere at få samtykke til en anbringelse fra forældrene, når der er tale om en familie med ikke-vestlig baggrund, hvilket kan være en af forklaringerne på færre frivillige anbringelser. Et perspektiv der kan tænkes at hænge sammen med den tidligere fremsatte pointe om, at man i højere grad klarer problemerne selv i familier med ikke-vestlig baggrund, og at det er skamfuldt, når det ikke lykkes, ligesom familien kan være nervøs for, at barnet mister forbindelsen til modersmål og kultur.

Bilag 1: Metode

I dette bilag beskriver vi de primære datakilder og metoder, vi anvender i undersøgelsen. Undersøgelsens resultater er baseret på interview og oplæg med eksperter på området, interview med faglige koordinatore og rådgivere i seks kommuner samt en gennemgang af 12 sager. Interviewene og sagsgennemgangen er foretaget i perioden maj - juni 2022.

EKSPERTINTERVIEW OG OPLÆG

I undersøgelsen har vi indledningsvist gennemført to interview samt deltaget på to oplæg med eksperter på området. Ekspertinterview og oplæg er afholdt før interviewene i kommunerne, og har haft til formål at give indblik i det kommunale myndighedsarbejde med målgruppen af børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund, identificere kommuner og kvalificere de efterfølgende interview i kommuner.

I rapporten er ekspertinterviewene og oplæg blevet brugt som baggrundsviden og som supplement og perspektivering af kommunernes udsagn.

Hvem har vi interviewet?

Vi har gennemført et interview med to medarbejdere fra Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VISO). Medarbejderne har erfaring med rådgivning i sager om blandt andet udsatte børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund. Vi har desuden gennemført et interview med VISO-specialist og leder af Tværkulturel Familierådgivning Farwha Nielsen, som har indgående faglig kendskab til myndighedsarbejdet med målgruppen af udsatte børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund. Derudover trækker vi på oplæg fra Dansk Flygtningehjælp og adjungeret lektor Marianne Skytte, der har forsket i indsatser i socialt arbejde og etniske minoritetsfamiliers sociale vilkår i Danmark.

Gennemførelse af interview

Temaerne i interviewene har været myndighedsarbejdet i sager om børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund, udfordringer og dilemmaer i myndighedsarbejdet og perspektiver på forholdet mellem underretninger og anbringelser afhængigt af herkomst blandt de 0-5 årige.

INTERVIEW I KOMMUNER

Vi har gennemført gruppeinterview med rådgivere og faglige koordinatore i seks kommuner. Vi har foretaget ét interview i hver kommune svarende til seks interview i alt. Formålet med interviewene har været, at belyse kommunernes erfaringer og oplevelser med myndighedsarbejdet med sager om målgruppen af børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund i forhold til sager om børn, unge og familier med vestlig baggrund. Formålet har desuden været, at belyse kommunernes vurdering af, hvilke årsager der kan være til forskellene i forholdet mellem underretninger og anbringelser afhængigt af herkomst blandt de 0-5-årige.

Udvælgelse af kommuner og interviewpersoner

Vi har udvalgt de seks kommuner med henblik på, at der er variation i:

- Antal indbyggere

- Geografisk placering
- Andel indbyggere med ikke-vestlig baggrund
- Organisering i forhold til arbejdet med målgruppen
- Antal underretninger om 0-17-årige i målgruppen i 2020
- Antal anbragte 0-17-årige ultimo 2020

Vi har desuden udvalgt kommunerne på baggrund af viden fra ekspertinterviewene om kommuner, der har en særlig organisering på området, og som har stor erfaring eller særlige erfaringer med området.

I forbindelse med udvælgelse af kommuner til undersøgelsen har Social- og Ældreministeriet leveret data fra Danmarks Statistik, om antallet af underretninger og anbringelser for børn og unge med ikke-vestlig baggrund, til Ankestyrelsen.

Udvælgelse af interviewpersoner

I udvælgelsen af interviewpersoner har vi taget kontakt til faglige ledere eller rådgivere i de seks udvalgte kommuner, som har sat os i kontakt med en kontaktperson, som har hjulpet med at udvælge relevante rådgivere og faglige koordinatore på området for udsatte børn og unge til at deltage i interview. Kriteriet for deltagelse i interview har været, at medarbejderne arbejder med underretninger, faglig udredning og valg og iværksættelse af indsatser for målgruppen af børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund.

Gennemførelse af interview

Vi har foretaget interviewene som gruppeinterview med mellem fire og seks deltagere.

Interviewene har taget udgangspunkt i følgende temaer:

- Organisering af arbejdet med målgruppen af børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund.
- Myndighedsarbejdet med sager om børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund sammenholdt med arbejdet med børn, unge og familier med vestlig baggrund. Herunder blandt andet eventuelle udfordringer og dilemmaer i arbejdet, inddragelse af samarbejdsparter, viden på området og tilbageholdenhed i forhold til målgruppen.
- Mulige årsager til, at kommuner forholdsmæssigt modtager flere underretninger om børn og unge med ikke-vestlig baggrund, sammenholdt med børn og unge med dansk baggrund. Og mulige årsager til, at 0-5-årige med ikke-vestlig baggrund forholdsmæssigt anbringes i mindre grad end 0-5-årige med dansk baggrund.

Af praktiske årsager er et af interviewene foretaget via et Teams-møde. De resterende interview er foretaget ved fysisk tilstedeværelse i kommunen.

Behandling af interview

Interviewene er optaget og derefter blevet transskriberet. Interviewtransskriptionerne har gennemgået en systematisk kodning med afsæt i et kodetræ, der bygger på undersøgelsens projektbeskrivelse, temaer og spørgsmål fra interviewguide, samt analysetemaer der er opstået i og på tværs af interviewene.

Citater og relevante uddrag af rapporten, hvor vi refererer fra specifikke interviews har været sendt i faktuel høring hos de pågældende medarbejdere i kommunerne. Det fremgår ikke i rapporten, hvilken kommune citerer eller pointerer fra.

GENNEMGANG AF SAGER

I undersøgelsen har vi gennemgået 12 sager. Sagsgennemgangen har haft til formål at tilvejebringe eksempler på sagsforløb for børn og unge med ikke-vestlig baggrund, hvor kommunerne vurderer, at sagerne er komplekse. Herunder har sagsgennemgangen til formål at vise variationen i de komplekse sager og bidrage med eksempler på udfordringer, dilemmaer og god praksis i sagerne ud fra en juridisk og børnesagkyndig vurdering. Der er dermed ikke tale om et repræsentativt udvalg af sager om børn, unge og familier med ikke-vestlig baggrund, men om et udvalg af særligt komplekse sager.

Alle sager er gennemgået af en jurist i Ankestyrelsen og en børnesagkyndig psykolog med tilknytning til Ankestyrelsen.

Udvælgelse og fordeling af sager

Vi har bedt de samme seks kommuner, som har deltaget i interview, om at indsende sager til undersøgelsen med henblik på at gennemgå i alt 12 sager. Vi har indhentet fire sager fra hver af de seks kommuner, i alt 24 sager, for ikke at skulle indhente sager igen i tilfælde af, at der var sager, der måtte udgå, fordi de ikke lever op til udvælgelseskriterierne.

Sagerne er udvalgt ud fra følgende kriterier:

- Den person, sagen omhandler skal være indvandrere eller efterkommer med ikke-vestlig oprindelse.
- Den person, sagen omhandler, skal være dansk statsborger eller have midlertidig eller permanent opholdstilladelse.
- Der skal være truffet afgørelse om anbringelse *eller* kommunen skal have overvejet anbringelse uden at træffe afgørelse om det. Det kan både være afgørelser og overvejelser om anbringelse med og uden samtykke.
- Sagerne skal være komplekse – ud fra kommunens egen vurdering. Komplexiteten kan for eksempel skyldes udfordringer med oplysning af sagen, med inddragelse og samarbejde med familien, eller tvivl om valg af foranstaltning. Det skal bemærkes, at kompleksiteten i sagerne ikke nødvendigvis hænger sammen med, at familien har ikke-vestlig baggrund.
- Der skal være en aldersmæssig spredning.
- Hvis muligt skal sagerne ikke have været behandlet af Ankestyrelsen som klagesag eller på baggrund af en underretning.

Frafald

To sager er udgået, fordi de ikke lever op til udvælgelseskriterierne. De to sager er udgået, fordi barnet i hver af sagerne er over 17 år. For de resterende 22 sager har vi prioriteret at udvælge 12 sager med henblik på aldersspredning, variation i om der er truffet afgørelse om anbringelse eller ej og variation i årsagerne til, hvorfor sagerne er komplekse.

Fordeling af de 12 sager

De sager, der indgår i sagsgennemgangen i undersøgelsen, fordeler sig sådan:

- I tre ud af de 12 sager er barnet eller den unge indvandrere og i ni af sagerne er barnet eller den unge efterkommer.

- I fire af sagerne har enten forældre eller barnet/den unge midlertidig opholdstilladelse, i en sag har barnet/den unge permanent opholdstilladelse, mens opholdsstatus ikke fremgår i de resterende syv sager.
- I syv ud af de 12 sager er der truffet afgørelse om anbringelse (herunder er en uden samtykke).
- I fem ud af de 12 sager er barnet i alderen 0-5 år, i fire sager er barnet i alderen 6-11 år og i seks sager er barnet eller den unge i alderen 12-17 år.
- En enkelt af de 12 sager har været behandlet som klagesag i Ankestyrelsen.
- Kommunernes beskrivelse og vurdering af kompleksiteten i de 12 sager omhandler vold, komplicerede familieforhold, psykiske funktionsnedsættelser, seksuelle krænkelser i familien, bortførelse, kulturforskelle, svært samarbejde mellem kommune og familie, traumer og re-traumatisering, selvskaade, sprogbarrierer mv.

Analyseskema og pilotgennemgang

Til sagsgennemgangen har vi udarbejdet et analyseskema, som indeholder spørgsmål om de forskellige sagsskridt, vi gerne vil have besvaret gennem sagsgennemgangen. Vi har udfyldt et analyseskema for hver sag. Spørgsmålene i analyseskemaet vedrører følgende overordnede sagsskridt:

- Underretninger
- Børnefaglig undersøgelse
- Valg af indsats
- Opfølgning

For hvert af de ovenstående sagsskridt har vi udarbejdet uddybende spørgsmål i analyseskemaet. Ud over spørgsmålene til de enkelte sagsskridt, indeholder skemaet spørgsmål vedrørende særlige forhold knyttet til familiens oprindelse. Det indebærer uddybende spørgsmål om styrker og udfordringer i kommunens behandling af sagen knyttet til, at familien har ikke-vestlig baggrund.

Sagsgennemgangen har ikke til formål at vurdere, om kommunens afgørelser er korrekte.

Udarbejdelse af sagsforløb

Gennemgangen af de 12 sager har dannet grundlag for at udarbejde fem sagsforløb, som fremgår af bilag 2. Sagsforløbene er sat sammen af fremtrædende elementer fra de gennemgåede sager. Samlet set viser de fem udarbejdede sagsforløb den variation, som vi har fundet i de indsendte sager og giver eksempler på, hvordan en kompleks sag for et barn eller en ung med ikke-vestlig baggrund kan se ud. Sagsforløbene beskriver en sag fra den underretning, som vurderes afgørende for overvejelser om anbringelse, indtil der er blevet iværksat en eller flere foranstaltninger. Ud over at beskrive sagernes forløb fremhæver vi i sagsforløbene kommunens dilemmaer, udfordringer og eksempler på god praksis, som både interviewene og sagsgennemgangen peger på kan være særligt relevante i sager om børn og unge med ikke-vestlig baggrund.

Af hensyn til anonymisering er sagsforløbene konstruerede, men baseret på de faktiske sager, vi har gennemgået, og på den viden om kommunernes erfaringer, vi har opnået gennem interview.